

ELŐFIZETÉS.

HELYBEN:

Egy évre 28 korona.
Fél évre 14 korona.
Egy negyed évre .. 7 korona.
Egy óra 2 k. 40 f.

VIDÉKEN:

Egy évre 32 korona.
Fél évre 16 korona.
Egy negyed évre .. 8 korona.
Egy óra 2 k. 80 f.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.

TELEFON-SZÁM: 267.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.

József főherceg-ut 22. sz.

TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1916.

Főszerkesztő:
Stauber József.

Csütörtök, november 23.

Károly király Népeihez!

A hivatalos lap ma esterendkívüli kiadásban jelent meg, amely a következőket közli:
O császári és királyi felsége a következő legfelsőbb királyi kéziratot méltóztatott a legkegyel-
mesebben kiadni:

Kedves gróf Tisza István!

*A kormányzást a mai napon átvettem és megerősítem Ont és a magyar miniszte-
rium többi tagjait állásukban. Egyszersmint megbízom Ont, hogy Népeimhez intézett, ide-
zárt proklamációt közzé tegye.*

Kelt Bécsben, 1916. november 22.

Károly, s. k.
Tisza István s. k.

Népeimhez!

Hazámmal és hű Népeimmal együtt mély megindulással megrendülve állok ama nemes uralkodó ravatalánál, aki közel hetven éven át viselte gondját a monarchia sorsának. A Mindenható kegyelme kora ifjúságában hívta a trónra őt és megadatott neki, hogy késő agg koráig, súlyos emberi szenvedésektől meg nem ingatva és meg nem törve, kizárólag uralkodói tisztje és Népeinek forró szeretete által az eléje szabott kötelességeinek szentelje magát. Az ő bölcsessége, belátása és atyai gondoskodása alkotta meg a békés együttélést és a szabad fejlődés állandó alapjait súlyos zavarok és veszélyek közül, jó és rossz időközön keresztül át, ő vezette Ausztria-Magyarországot a béke hosszú áldásos idején keresztül a hatalomnak arra a magas polcára, amelyen ma hű szövetségeseivel karöltve állja a harcot a mindenfelől rátörő ellenséggel szemben.

Az ő műveit kell folytatnom és befejeznem. Viharos időben lépek őseimnek fenkölt elődöm által teljes fényében rámhagyott tisztos trónjára. A cél nincs még elérve, nem tört még meg ellenségeinknek az a balhiedelme, hogy a támadások folytatásával legyőzhetik, sőt szétrombolhatják a monarchiát. Egynek érzem magam népeimmal abban a hajlíthatatlan elhatározásban, hogy végigküzdjem a harcot olyan béke kiküzdéséig, amely biztosítja a monarchia tennállását és a zavartalan továbbfejlődés szilárd alapjait. Büszke bizalommal számítok rá, hogy hős véderőm, népeim áldozatkész hazaszeretetére támaszkodva hű fegyverbarátságban a szövetséges haderőkkel, Isten segélyével vissza fogja verni az ellenség összes támadásait és győzelmes befejezéshez juttatja a háborút. Epen olyan megingadhatatlanul bizom abban, hogy monarchiám, melynek hatalma a benne egyesült két államnak újra megpecsételt, elválaszthatatlan sorsközösségében rejlik, be- és kifelé megedzve és megerősödve fog e háborúból kikerülni. És bizom abban is, hogy az összetartozandóság tudatától és mély hazaszeretettől áthatva, a küllellenség leverésére áldozatkész elszántsággal egyesült népeim, együtt fognak működni a békés erőpótlás és megújulás munkájában is, hogy a belső virágzás, fejlődés és megerősödés korszakát biztosítsák a monarchia két állama és a hozzájuk csatolt tartományok, Bosznia-Hercegovina számára.

Amidőn az ég kegyelmét és áldását kérem magamra, Hazámra és szeretett Népeimre, a Mindenható színe előtt fogadom, hogy az őseim által rámhagyott örökségnek hű sáfárja leszek.

Mindent meg akarok tenni, hogy mielőbb elmuljanak a háboru áldozatai és borzalmai, újból megkívánom népeimnek szerezni a béke áldásait, amint ezt fegyvereim becsülete, államaimnak és hű szövetségeseimnek létérdeke, ellenségeim daca megengedik. Népeimnek igazságos, szeretetteljes fejedelme akarok lenni. Alkotmányt és törvényt tiszteletben kívánom tartani. Gondosan fogok örködni a jogegyenlőség felett. Aliandó törekvésemet népeim erkölcsi és szellemi javainak előmozdítására, a szabadság és jogrend oltalmazására és arra irányítom, hogy a társadalom munkás tagjai számára becsületes munkájuk gyümölcsét biztosítsam. Elődomtól örökölt drága örökségem: korona és nép kölesönös ragaszkodása és bizalma, magasztos és súlyos uralkodói hivatásom, köteletségem teljesítéséhez ebből meritek erőt.

Ausztria és Magyarország elpusztíthatatlan életerejébe vetett hittel, Népeim iránt érzett mélyszéges szeretettől áthatva, állítom életemet és minden erőmet e magasztos feladat szolgálatába.

Kelt Bécsben, 1916. november 21-ikén.

Károly s. k.
Tisza s. k.

A bécsi Burg márványtermében még ott ül a gyász fekete madara s virraszt az elköltözött nagy király porhüvelye fölött. A fekete ravatal mellett még ott égnék a sötét fátylas kandeláberek illatos lángjai s a koszorúk tonnyadó levelein még ott ragyognak a könyvek . . .

A nagy király még ott alszik az ősi palota tisztas falai között, örökre mozdulatlanul, — de az Élet, a mozgalmass, lüktető, eleven élet már jogait követeli. A palota tulsó szárnyaiban fiatal erejének teljes fényességében jelenik meg a nagyrahivatott, reménytel övezett — új király!

Alig hogy megérkezett a halálmezőkről! „A trombita harsogás s az ágyudorej” között érte a végzetes hír, talán épen akkor, midőn örömtől lángoló szemmel láthatta seregeinek győzelmes diadalutját a hitvány ellenség fővárosa felé. Talán akkor! épen akkor gondolhatta el büszke örömmel: — Nemsokára odaállhatok Királyom elé, leborulhatok jóságos kezére s elmondhatom: Uram, parancsolóm, atyám! megtettem, amire elhívtál; hadseregged elől fut az ellenség, orcád ragyoghat s népeidre büszke lehetsz! . . .

S jött a hír! A túlradó szív örömét elmosta a fájdalom könnypatakja s midőn a Burg márványtermében megállott a fekete ravatal fehér halottja előtt: érezhette csak át a reámaradó örökség szent, nehéz és nagy gondjait . . . Nincs már, akinek örömét elmondja,

akinek eldicsekedjék — egyedül maradt! O lett egy nagy család és két hatalmas nemzet feje és atyja!

Alig bucsuzott el a nagy halottól: jött érte az iramló élet sok-sok követelő heroldja. A palota másik szárnyában már várnak rá: a család, országok nagyjai, lent az utcán pedig morajlik a nép, mely sorsa jobbúlását várja tőle s meg-meg áll a Burg ablakai alatt, hogy lássa, megpillantsa, aki máttól fogva reményeinek legerősebb oszlopa.

S az új király tudja mit kívánnak tőle s tisztában van magasztos feladataival. S midőn először nyílik meg szíve s először küldi el „Népeihez” üdvözlő szavait: átérzik, izzik e szavak burkolatján becsületes, nemes lelkének s akaraterejének tüzelő forrósága. A program, amit maga elé tűz, tiszta és értékes, mint a szinarany. S úgy is cseng és fog hangzani széles e hazában, mint az aranycsengők szava s templomi áhitat, megnyugvás és bizalom fog ébredni nyomában. „Népeimnek igazságos, szerető feje akarok lenni!” Igazság és szeretet: nagy királyok két gyógyszere, jőjj el! mindnyájan várunk s gyógyítsd be ennek a népnek száz sebet. „Elődömtől öröklött drága örökségemet: a korona és a nép kölesönös ragaszkodását és bizalmát ápolni fogom!”

Kristálytisza lélek, nemes akarat gyöngyszemei ezek. Fogadjuk szeretettel, zárjuk be szíveinkbe új királyunk első gyönyörű ajándékát s őrizzük meg nemzetünk jövődjének e biztos zálogait . . . (.)

Gyászol az országgyűlés.

(A politikai világ részvéte.)

— Saját tudósítónk telefonjelentése. —

Ma délben a magyar kormány tagjai Hazai Samu báró honvédelmi miniszter elnöklésével értekezletet tartottak, melynek az volt a tárgya, hogy összehívják-e a képviselőházat?

Ugyanakkor megjelentek Szász Károly, a képviselőház alelnökének kérésére Apponyi Albert gróf, a függetlenségi párt részéről; Batthyány Tivadar gróf, a Károlyi párt részéről; Darányi Ignác, az alkotmány párt és Zichy Aladár gróf, a néppárt részéről. Az ellenzék részéről Apponyi gróf azt a kérést terjesztette elő, hogy minél előbb hívják össze az országgyűlést. Szász alelnök kijelentette, hogy az óhajnak engedni fog, mert már Szilágyi Dezső elnöksége idején megtörtént, hogy az elnökség akkor is összehívta a Házat, amikor a Ház saját határozatával napolta el üléseit. Az ellenzék vezérei tudomásul vették a kijelentést és a képviselőház rövid időn belül össze fog ülni. Az ülés napját csak akkor határozzák meg, amikor Szász alelnök már érintkezett Tisza István gróf miniszterelnökkel.

Jósika Samu báró, a főrendiház elnöke egy újságíróknak ma a következőket mondotta:

— A főrendiház rövid időn belül ülést fog tartani, hogy részvétét kifejezze. A főrendiház ülésének időpontját majd csak akkor tudom meg, ha az ügyben a miniszterelnökkel érintkeztem.

Ertesüléseink szerint a magyar képviselőház gyászulása november 27-én lesz.

A bécsi főudvarmesterei hivatalban intézkedések történnek arra az esetre, ha a magyar országgyűlés megakarna jelenni a ravatalnál. Erzsébet királyné halálakor a magyar országgyűlés mindkét házának küldöttsége jelent meg Bécsben. A főrendek és a képviselők fekete díszmagyarban a királyné ravatala elé járultak, elhelyezték a magyar országgyűlés koszorúját. Az udvarnál biztosra veszik, hogy ez az aktus megismétlődik most a király ravatala előtt. Az országgyűlés mindkét házában legközelebbi ülésén megtörténik az erre vonatkozó határozat.

(Gyászülés a munkapártban.)

Az országgyűlési nemzeti munkapárt ma este fél nyolc órakor Khuen-Héderváry Károly gróf elnöklése alatt értekezletet tartott, amelynek tárgya a király halála felett való részvét nyilvánítása volt. Az értekezleten a kormány összes tagjai, számos főrend és képviselő volt jelen. Khuen-Héderváry Károly gróf hosszabb beszéddel nyitotta meg az értekezletet:

— Mélyen megrendülve ültünk egybe — ugymond — hogy mélységes fájdalomunknak, lelkünk megrendítő gyászának adjunk kifejezést ama szomorú hírre, hogy jóságos nagy királyunk nincs többé az élők sorában. A keblünket dúló ezen fájdalmas érzelmek, hogy megnyilvánuljon, midőn arra gondolunk, hogy mi, akik itt vagyunk, nagyrészt az ő uralkodása alatt születünk és immár jórészt meg is öregedtünk. Azon nagy király, ki bölcsességével oly tekintélyt szerzett uralkodó személyének és az egész monarchiának, nemzetünknek is nagy súlyt biztosított a nemzetek körében. Jóságos, igazságos szívével oly megragadóan hatott összes népeire, hogy biztosította azoknak rajongásig ragaszkodó szeretetét. Nemzetünknek különösen nagy a gyásza. Ha sikerült királyunk és akkori országnagyjaink bölcsességével kiegyenlíteni az ellentéteket, jóleső érzés az nekünk, hogy az ő nagy életművét a kettős uralom újabb szimbólumának újabb megállapításával megkoronázhatta. Alkotmányunknak nemcsak legfőbb, de legjobb óra volt.

— Nagy királyunk, nagy tulajdonainak ismeretében és mindazon nagy szolgálatok tudatában, amelyeket különösen nemzetünknek tett, hervadhatatlan emlékére fog szolgálni. Nemes alakjának nemzetünk örökké hálás lesz. Ilyen volt az uralkodó. Hát még az ember. Lelkiismeretessége, kötelességtudása, igazságszeretete népeinek tisztelétét és szívének jósága pedig mindenki hódolatát és szeretetét váltotta ki, úgy hogy nyugodtan hajthatta le fejét. Legyen áldást hozó az ő emléke.

(Összehívják a Reichsrathot.)

Bécsből jelentik: Osztrák politikai körökben elterjedt hírek szerint a trónváltozás időszérivé tette a Reichs-

rath egybehívását. Képviselőkörökben, de a kormány kebelében is szükségesnek, opportunak tartják, hogy az osztrák népképviselőlet is megnyilatkozzék. Épen ezért nem tartják kizártnak, hogy a kormány a Reichsrathot a részvétnyilatkozat elhatározása végett ülésre összehívja. A politikai pártok abban bizakodnak, ha már egyszer a Reichsrath együtt lesz, könnyű lesz a formáját megtalálni annak is, hogy a Reichsrath továbbra is együtt maradjon.

Az osztrák minisztertanács azzal a kérdéssel foglalkozott, hogy mikor hívja össze a Reichsrathot a császári fogadalom átvételére. A Reichsrath tudvalevőleg 1914. július 16. óta szünetel, ennél fogva teljesen új megalakulása szükséges. A megalakulás után következik a gyászülés és az eskü átvétele céljából az ülés után a birodalmi gyűlés mindkét házában tagjai a Hoffburg tróntermében fognak összeülni. Egyelőre azonban végleges döntés nem történt.

Hátrálnak az oláhok az Olt mindkét partján.

Csapataink elfoglalták Krajovát.

Budapest, november 22. (Hivatalos.) A főhadiszállás jelenté:

Keleti haretér:

Krajovát rövid harc után elfoglaltuk. A románok az Olt mindkét oldalán tovább hátrálnak. Campolungtól északra az ellenségnek minden arra irányuló kísérlete, hogy eikeseredett támadásokkal sikert küzdjön ki, ismét eredménytelen maradt. Egyébként a keleti harcvonalon nem történt fontosabb esemény.

Olasz és délkeleti hadszíntér:

A helyzet változatlan. Höfer altábornagy, a vezérkari főnök helyettese. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Károly Ferenc József trónra lépése.

(Rosner Ervin báró az új királyról. — A kormány kinevezése.)

— Bécsi tudósítónk telefonjelentése. —

Még az éjjel a schönbrunni kastély kiscsarnokában egybegyülekeztek az udvari, állami és katonai méltóságok, a bécsi városparancsnok és mások. Jelen voltak mindazok, akik idejekorán megérkezettek. Miután félkörbe álltak fel, egyenruhában megjelent a trónörökös, akinek a kabinetiroda igazgatója már előzetesen átnyújtotta a titkos kulcsokat. Főudvarmestere, Berchtold Lipót gróf állott a trónörökös mögött, aki a terem közepén levő nagy asztal mellé lépett. Az asztalon égő gyertyák között a feszület állott:

Ezután Burián báró külügyminiszter, mint a császári és királyi ház minisztere megszólítást intézett a trónörököshöz; rövid szavakban tudatta vele az uralkodó halálát és tolmácsolta az udvari és állami méltóságok mély részvétét és alattvalói hódolatteljes ragaszkodását.

A trónörökös fejhajtással és pár szóval válaszolt.

Ezután a külügyminiszter újból előlépve, háromszor meghajtotta magát és hódolva a trónörökös előtt azt a kérést intézte hozzá, hogy kegyeskedjék nyilatkozni, vajon hajlandó-e a reá származott trónt, melynek ő legjobb tudomása és lelkiismerete szerint egyedüli jogos örököse, átvenni, illetőleg kormányra lépni.

Ünnepélyes csend uralkodott a teremben, amikor ezután Károly Ferenc József főherceg kijelentette, hogy miután a mindenható Istennek rendelkezése szerint nagyon tisztelt nagybátyja, a császár és király az élők sorából elhivatott, el van határozva a reá származott örökséget átvenni, a trónra lépni és a törvények értelmében őt megillető legtöbb uralkodói hatalmat elfogadni.

Erre a külügyminiszter újból előrelépve, háromszor meghajlással hódolt és kérte a legmagasabb rendelkezések megkezdését.

Az új uralkodó erre az udvari és állami méltóságokhoz fordulva egy újabb megszólításban biztosította azokat kegyéről és tudatta velük, hogy esküjüket megújítását nekik elengedi. Ezután egyenként megszólítva a felelős állásban levő méltóságokat, felszólította őket, hogy a szükséges intézkedéseket tegyék meg és haladéktalanul terjesszék elébe jelentéseiket és javaslataikat.

Kiadták az idegen udvarok számára szóló halotti jelentéseket, továbbá a szövetséges és semleges államok uralkodóihoz intézett táviratokat, melyekben az új uralkodó tudatja, hogy trónra lépett. A szövetséges államok uralkodóinak és Spanyolország királyának az új uralkodó személyesen aláírott táviratokat küldött.

A magyar nyelv ismeretébe korán bevezették az ifjú királyt, amelyet szóban és írásban tökéletesen beszél. A magyar írók, akiknek alkalmuk volt környezetében megtordulni csodálkoztak pompás magyaros kiejtésén. Károly Ferenc József már mint fiatal főherceg pompásan ismerte történelmünket s közjogunkat. Irodalmunk és művészetünk iránt állandó érdeklődést tanúsított. Budapesti tartózkodása alatt sokszor meglátogatta a Nemzeti Színházat, Midőn Ferenc Ferdinánd főherceg a meggyilkolt trónörökös 1911. februárjában ifjú unokaöccsét. Budapestre magával hozta, az itteni társaságnak alkalma nyílt, hogy Károly Ferenc Józsefet közelebbről megismerje. A fiatal főherceg rohammal vette be ekkor a szívet. 1911. januárban résztvett, mint Ofelség-

nek képviselője V. György angol király koronázásán Londonban. Akkor is magyar megszólítással tüntette ki a magyar deputációt. Az ifjú főherceg egy negyven évig Londonban élő magyart, aki anyanyelvét már elfelejtette, magyarul szólott meg a midőn az németül válaszolt, csodálkozásának adott kifejezést, hogy anyanyelvét ily könnyen elfelejté. A háboru első napjaiban a szimpátia érzése, amelyet a magyar nemzet az ifjú trónörökös és felesége iránt érzett, áradzó szeretetté, tiszteltté mélyült. Az ősz király kívánságára az ifjú trónörökös-pár akkor Budapestre sietett, hogy az innen a haza védelmére induló magyar katonáknak a legmagasabb Hadur áldását és üdvözlését tolmácsolja. A trónörökös-pár bevonulása Budapestre alkalmat adott a magyar népnak dinasztikus érzéseinek mélyreható kifejezésére. A keleti pályaudvartól a budai várpalotáig százezreket számláló publikum állott sorfalat. A trónörökös-párt a pályaudvaron az összes miniszterek élén Tisza István gróf fogadta ünnepélyesen. A polgármester üdvözlétére az ifjú főherceg gyönyörű magyar és magyaros beszéddel válaszolt. Még itt a pályaudvaron alkalmat talált az akkori trónörökös, hogy bemutattassa magának Andrássy Gyula grófot, akit Tisza István vitt a trónörökös elé. Az állomástól a királyi palotáig megtett kocsit egy ragyogó győzelmi menethez hasonlított, hódolat volt ez, olyan, amilyen kevés hercegpárnak jutott osztályrészül.

Az ifjú trónörökös lényének közvetlenségével és frissességével jelent meg a katonák közt. A nép a trónörökösre alkalmat talált, hogy a nehéz napokban egymást megismerjék. Csillogó szemekkel tartott a fiatal főherceg a frontra vonuló katonák előtt tüzes szónoklatokat, amelyeket ezer torok viharos s a szívből feltörő éljen kiáltásokkal köszönt meg. Felajánthatatlan marad örökre az a jelenet, amely a pályaudvaron történt, mikor az ifjú főherceget a magyar tisztek vállakra emelték, lelkesen ünnepelték. Kihuzott karddal hódoltak az ifjú, halálos mezőkre vonuló magyar hősök jövő uralkodójuk előtt hűséget fogadván előtte a halálig. Azóta az új király, mint hadvezér ismételen talált alkalmat a magyar katonáival a csatatéren találkozni és jól tenni. Es kereste is az alkalmat, hogy a megsebesült honvédeket a kórházakban meglátogassa. A fronton küzdőknek lelkesítő szavakat mondott dícséretül, a kórházak beteg katonáinak szívből jövő szavakat vigasztalásul. A világháboru véres zivatara között így kötöttek szövetséget szeretettel és megértéssel életre és halálra az új király és a magyar nép.

Rosner Ervin báró, a király személye körüli miniszter a következőképp nyilatkozott Károly királyról:

— Hála legyen az istennek, hogy Károly, az új király mint ember is a legnagyobb reményekre jogosít.

— A király halálának közjogi következményeiről csak annyit mondhatok, hogy az osztrák, mint a magyar kormány tagjai és a közös miniszterek és le fognak mondani és az új királynak rendelkezésére bocsátják tárcáikat, mivel tanácsosainak megválasztásában az új királynak szabad kezének kell lennie.

Tisza István gróf miniszterelnök kihallgatása ma délelőtti tíz órakor volt Schönbrunnban. Ezen alkalommal a miniszterelnök be-

nyújtotta lemondását, de az ifjú király azt a kívánságát fejezte ki, hogy Tisza István gróf és kabinetjének többi tagjai továbbra is megmaradjanak hivatalukban.

Miért kellenek a királyok?

(Carmen Sylva az uralkodó hivatásáról.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

— Nincs zenekar karmester nélkül, gyáros gazda nélkül, műhely mester nélkül, hajó kapitány nélkül, hadsereg hadur nélkül, ünnep rendező nélkül, mindig kell valaki, aki vezet, akit a többiek követni készek, mint mondják: a rend miatt, a valóságban azonban mindig azért, mert az tud legtöbbet. — írja az elhunyt román királynő egyik könyvében, a melyből vesszük ezeket az aktuális sorokat. — Azt kívánják, hogy az illető szellemileg föltűnik álljon, nekik imponáljon, sőt éreztetni tudja, hogy akaratának érvényesítésére van benne erő és képesség. Ha Napoleon nem lett volna az a zseni, aki volt, sohasem lett volna képes megszámlálhatatlan tömegű embert győzelemre, halálba, sőt vereségre vezetni. Az emberek minden módon megkísérelték, hogy biztosítsák a maguk számára a legjobbat. Megpróbálták azt is, hogy a királyi főket szentnek tekintsék, de midőn ők maguk nem tartották azt szentnek, nem segíthetett a külső aktus, mert így az csak üres szimbólum maradt. Mózes, Nagy Károly, Harunal Rashid, Napoleon csak egyszer jutottak egy népnél, de lényüket az egész emberiségre árasztották és szellemük rendkívüli erejével megváltoztatták a dolgok fejlődését. De a népek sem tudták elviselni magukon a lángész örökös bilincseit. Ilyenkor csak türelmes kezekre van szükségük, amelyek tovább vezetik őket, míg ismét elérkezik a nagy föllendülések kora. Julius Caesar is csak addig élhetett, amíg a civilizáció megtévesztője volt. Nem lehet ismerni azt a népet, amelynek nyelvén nem értünk. Ezért fontos, hogy a király sok nyelvet beszéljen és ismerje azt a népet, amely őt körülveszi. Hiszen az ő dolga a szomszédokkal fentartani a jó viszonyt. Ez egyike a királyok nagy feladatainak s ha ők maguk közt testvérnek hívják egymást, ennek mély jelentősége van. A népekre nézve ez a békét jelenti.

A királyi hivatás egyre fáradságosabb lesz. A haladó idővel és a változott viszonyokkal semmi esetre sem lett az könnyebb. Egész napon át iratokat kell olvasnia, megítélni és aláírnia, bármily nehezére essék is. Törvényeket, paragrafusok százait kell elolvasnia, mielőtt a tollvonást megteszi rajtuk. S ha egyénisége természetesen fogva félnék, magányt kereső és emberkerülő, mégis minduntalan meg kell jelennie, beszédeket mondania, ha nem is szónok, s emberek ezreit kell fogadnia, kik nagyobbára lehetetlen dolgok teljesítését várják tőle.

Vas kötelességérzet, munkaerő és türelem, mely nem csökken és nem változik sem a betegágyban, sem szerenésatlanságban, sem a halálban: ez a király. Olyan a király, mint az orvos, sőt mint maga a jó Isten. Csak a szomorúság órájában jut az emberek eszébe. Ezért van tele gyászszal az élete. A szíve kifarad abban a sok részvétben, amit másoknak nyújt és az a tudat, hogy ő az utolsó instancia, akit fölkeresnek, amikor mindenki más tévedett, már eleve aggodalommal tölti el a királyt, ha olyan kérelmet intéznek hozzá, amit nem szabad teljesítenie.

Szükség van a királyokra! mindig újra és újra rájönnek erre s maguk a köztársasági elnökök is mindinkább azokká válnak épen, mert szükség van felelős vezetőre. A királyi hivatás minden körülmények között nehéz, mert a királynak nincs pihenése soha. Nem távozhatik, amikor kedve tartja, mint a miniszterei, hogy aztán friss erőben térhessen vissza. Mindig a csatatűzben kell lennie és csatatűzben kell meghalnia. S ha megtette ezt, akkor munkás, fáradságos, gazdag életet élt és csak a halála órájában sóhajtott fel végre szabadon.

Károly az új király neve.

(Decemberben lesz a koronázás. — Felbontják a király végrendeletét.)

(Bécsi tudósítók teletelentése.)

Az új király koronázása értesülésünk szerint december második felében, valószínűleg még karácsony előtt lesz.

Tisza István gróf miniszterelnök és neje, Roszner Ervin báró, a király személye körüli miniszter társaságában ma reggel érkezett Bécsbe.

Tisza István gróf miniszterelnök Bécsbe érkezése után kihajtatott Schönbrunnba. Mielőtt Tisza István gróf miniszterelnök audienciára ment volna őfelségéhez, titkárához, Latinovics Endre dr.-hoz így szólt:

— Kihallgatásra megyek Károly királyhoz.

A miniszterelnök erősen hangsúlyozta a „Károly” szót, amiből arra lehet következtetni, hogy az új uralkodó neve már meg van állapítva. A miniszterelnök holnap valószínűleg visszatér Budapestre, hogy részt vegyen a képviselőház és a főrendiház gyűlésén.

Félhivatalosan jelentik, hogy Károly király ma délelőtt tíz órakor Tisza István gróf miniszterelnököt kihallgatáson fogadta.

Károly király, ha a Károly nevet veszi fel, mint magyar király IV. Károly, mint osztrák császár I. Károly lenne. Meglehet azonban, hogy az új uralkodó kegyeletből Károly Ferenc József nevet vesz fel. Bécsi udvari körök szerint azonban csak a Károly nevet fogja viselni.

Délután három órakor Tisza István gróf Montenuovo herceg főudvarmestertől meghívót kapott, hogy este fél nyolc órakor jelenjék meg a Hofburgban, hogy a király végrendeletének felnyitásánál részt vegyen. Az ünnepélyes aktusnál a két miniszterelnökön kívül Burián István báró külügyminiszter is jelen volt.

Bécsből jelentik: A király végrendelete több kodicilust tartalmaz. Az utolsó pótlást a király Ferenc Ferdinánd halála után fűzte a végrendelethez. Károly király intézkedett, hogy a temetési ünnepségek teljes pompával, a spanyol udvari ceremónia szerint folyjanak le.

Ferenc Ferdinánd árvainak részvéte.

(A német birodalom gyásza.)

— Bécsi tudósítók teletelentése. —

Károly király a mai nap folyamán már százával kapta a részvétlíviratokat. Ezek között talán a legmeghatóbb és legérdekesebb az a távirat, amely Konopistból érkezett a következő szöveggel:

Károly császárnak

Schönbrunnban.

Mélyen megrendülve mindannyiunknak és egész Ausztriának óriási vesztesége felett, első gondolataink meleg szeretettel és hűséggel őfelségéhez sietnek. Szeretett szüleink az égben kegyelmet és áldást fognak kérni őfelségére. Zsófia, Miksa, Ernő.

Berlinből jelentik: Ferenc József elhunytának híre éjfél tájban terjedt el, a hústalan nap kezdetén, amikor minden mulatság tilos. A komoly hangulat a gyász hír folytán még komolyabbá vált. A jelentés, melyet a lapok különkiadásai tudattak, villámgyorsasággal járta be a fővárost és mindenütt a legmélyebb gyászt és megindulást keltette. A közönség feszült figyelemmel várta az utóbbi napokban a mély tiszteletnek örvendő uralkodó állapotáról szóló híreket és abban a reményben ringatták magukat, hogy őfelsége ismert ellenálló ereje ez alkalommal is diadalmaskodni fog. Az osztrák-magyar követtség, valamint a szerkesztőségek telefonjait valóságos megostromolták az érdeklődők.

Bethmann-Hollweg birodalmi kancellár a következő táviratot küldte Burián báró külügyminiszterhez: A legmélyebb fájdalommal töltött el a gyász hír, hogy a Mindenható excel-

lenciát császári és királyi urát csendes halállal magához szelítette. Az elhunyt uralkodónak megadatott, hogy oly uralkodás alatt, melynek tartama egyedül áll népek és idők történetében, ritka mértékben lássa megérni azokat a gyümölcsöket és áldásokat, melyeket bölcs keze fáradhatatlan gondoskodással ajándékozott a kettős monarchiának. Súlyos időben ért véget élete, de az elhunyt utolsó pillantása is oly birodalomra esett, melynek népei egységes lelkesedéssel tartanak ki a legsúlyosabb harcban, mely valaha rájuk hárult és amelyet győzelmesen akarnak végigküzdeni. Legyen szabad a német nép összeségének érzelmeire hivatkozni, midőn arra kérem Excellenciát, hogy legyen meggyőződve arról az igazi részvétről, amelyet császári urunk, a hosszú ideig volt hű és bevált szövetségeseinek elhunytja Németország minden részében, palotában és kunyhóban keltett. A magam személyes részvétét is mélyebbre teszi a hálával telt emlékezés arra a kegyes jóakaratra, amelyet az elhunyt császár és király irántam hivatalba lépésem óta mindenkor kegyesen tanusított.

Burián István külügyminiszter a táviratra a következőket válaszolta:

Azon melegen átértett szavak, amelyekkel Excellenciád a saját és egész népe részvétét kifejezte a bennünket ért súlyos csapás alkalmából, mélyen meghatott és az egész monarchiában a legrokonszenvesebb és leghatásosabb visszhangra fognak találni. Az uralkodó, aki több, mint két emberöltőn át a monarchia sorsát intézte, nincs többé. Gyászolva állanak népei szeretett császárnak és királyunk ravatalánál, aki, mint atya gondoskodott arról, hogy fáradhatatlan tevékenységének gyümölcsei halála után is megmaradjanak. Felbecsülhetetlen örökséget hagyott népeinek, a német nép törhetetlen barátságát. Ennek a barátságának mind bensőbbé tétele volt életének műve és a Mindenhatótól megadatott, hogy életének alkotását hű fegyverbarátságunkban megkoronázva lássa. Ez a fegyverbarátság mélyen gyökeredzik a monarchia népeiben, amelyek örömben, szen-

vedésben egynek tudják magukat a német néppel és az a meggyőződés, hogy a veszteséget, mely bennünket ért, a nagy szövetséges birodalom is magáénak érzi. Nyujtsa az isteni gondviselés állandó oltalmát a közös érzés és közös cselekvés értékes zálogának. Burián.

Német csapatok bevonulása Krajevába.

Berlin, november 22. (Hivatalos.) A nagy főhadiszállás jelenti:

Nyugati harctér:

A ködös idő nagyrésztben megakadályozta a harci tevékenységet. A La-Basse-csatornától délre az anhalti 93. gyalogezred és a magdeburgi 4. utászszázalóalj őrjáratok behatoltak az angol árkokba és védelmi művek szétrombolása után több mint 20 foggollyal, egy gépfegyverrel tértek vissza. A Somme területen is a nap folyamán ugyancsak kisebb volt a tüzéségi tűz. Este is csak a Ancere két partján, a St.-Pierrevaast erdőnél legéresebb. Az angoloknak egy támadása Serretől északnyugatra elhárító tüzünkben összeomlott.

Keleti harctér:

Rigától délnyugatra német népfelkelők rohamesoportja az orosz állásokból saját vesztesége nélkül 33 foglyot és két gépfegyvert hozott be. Egyébként a tengertől a Kárpátok brassói környékéig nem volt nagyobb harci tevékenység. Campolungtól északra a románok megismételték hiábavaló támadásaikat a német, osztrák-magyar harcra ellen. A vöröstoronyi szoros utnál és az Olt folyó oldalvölgyeiben harcok közben tért nyertünk. A megvert ellenség ellenállását szuronytámadással és lovasrohammal röviden letörve észak felől, nyugat- és keletporoszországi gyalogság, nyugat felől őfelsége, a királyné vértis ozredének egy százada nyomultak be az első német csapatok közül Krajevába.

Balkán harctér:

Mackensen vezértábornagy hadsereportja:

Dobrudzsában a tengerpart közelében előtéri harcok. A Dunánál helyenként tüzéségi tűz.

Macedóniai hadszíntér:

Az Ochrida és Presba tó között, valamint a monasztiri sikon az entente csapatai a német-bolgár állások körletébe jutottak. Paralovótól keletre gárdavadászaink vissza hódítottak egy magaslatot, amelyet több erős támadással szemben megtartottak. — Ludendorff, első főszállasmester. (A miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Az „ARADI KOZLONY”

már a kora reggeli órákban kapható minden nagyobb papírkereskedésben és dohánytörszében :—
Egyes szám ára 12 fillér

Koronás és koronázatlan király.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A magyar trónörökös abban a pillanatban, amikor a király meghalt, törvényeink értelmében *nyomban trónra lép*. Minthogy azonban teljes királyi hatalmát csak a koronázás aktusa után gyakorolhatja, ezért rendkívül érdekes az a helyzet, amelyben a király a koronázás előtt él és érdekes az a változás is, amely a király közjogi állásában a koronázás tényével következik be.

A koronázás általában jelképes kifejezése annak, hogy az uralkodást valamelyik fizikai személyre átruhazzák. De Magyarországon nemcsak pusztán szertartás az, hanem a trónra lépés szentesítése, hogy úgy mondjuk, betetőzése és nagyfotosságu közjogi aktus. A király ez alkalommal ugyanis az alkotmány biztosítására hitlevelet ad ki és esküt tesz, úgy, hogy a koronázástól kezdve gyakorolhatja királyi hatalmát a maga teljességében. Régebbi törvényeink csak általában mondják ki a koronáztatás kötelezettségét az ország határain belül a nélkül, hogy a határidőt tüzetesebben meghatározzák. Mivel azonban II. József tíz évig uralkodott a nélkül, hogy megkoronáztatta volna magát, az 1791-ik III. t.-c. kimondja, hogy a trónt elfoglaló örökös tartozik magát az *elhunyt király halálától számított hat hónap alatt az ország határain belül megkoronáztatni*.

Ugyanez a nagyfotosságu törvényeikk kimondja azt is, hogy a király már a koronázás megtörténte előtt gyakorolhatja azokat a jogokat, amelyek a kormányzás szempontjából szükségesek. De egyszersmind hozzáteszi azt is, hogy a *kormányzásnak alkotmányosnak kell lenni*. A királyi hatalom teljessége mégis csak a koronázott királyt illeti és bizonyos nagyfotosságu jogokat csak a koronás király gyakorolhat. *Igy kiváltságot, nemességet csak a koronás király osztozhat. A törvényhozó testületeket a meg nem koronázott király is egybehívhatja, de törvényt csak a megkoronázott király szentesíthet. Az apostoli cím is csak a megkoronázott királyt illeti meg.*

Törvényeink a koronázás székhelyét nem határozzák meg, csak azt mondják ki, hogy a *koronázás az ország határain belül történjék*. Így azután koronáztak Székesfehérváron, Pozsonyban, Sopronban is. Máiig sincs pozitív intézkedés a koronázás székhelyére vonatkozólag, de miután a koronázás országgyűlési eseménynek tekintendő, az országgyűlés székhelyéül pedig az 1848-iki IV. t.-c. az ország fővárosát jelöli ki, koronázási székhelynek is Budapest tekintendő.

A koronázást megelőzőleg az országgyűlés küldöttség által felkéri a koronázandó királyt, hogy *koronáztassa meg magát* és ha neje van, a királynét is engedje megkoronáztatni. A koronázás fényes szertartásait törvény írja ugyan elő, de szokás útján kifejlődött, már egységes szertartás. A koronázásnál a legfőbb eseményeket az ország primása és törvény szerint a nádor végzik. Pápai és királyi oklevelek értelmében a királynak szentelt olajjal való felkenése és a szent korona feltétele az esztergomi érseket, mint az ország primását illeti meg. A korona feltételénél a nádor segít. Minthogy a nádori méltóság nincs betöltve, 1867-ben Andrássy Gyula gróf akkori miniszterelnök látta el a nádor funkcióit, most pedig Tisza István gróf miniszterelnökre vár majd az a feladat, hogy a koronázási szertartásokat elvégezze. A koronázás napján az országgyűlési tagok a királyi lakban összegyűlnek, innen a koronázandó az országgyűléssel

és az egész királyi udvarral egyetemben a koronázásra kijelölt szentegyházba vonul. 1867-ben a budai Mátyás-templomban volt a koronázás. A főoltár előtt a primás a koronázandóhoz rövid beszédet intéz az ország helyes kormányzásáról, melynek bevégeztével a király leteszi az egyházi esküt. Majd a primás felteszi fejére a koronát, míg a királyné balvállát csak megérinti vele. A koronázó mise után a király, fején a koronával, kezében a királyi pálcával és az aranyalmával, nemzeti színű posztóval bevont uton, az országnagyok, az országgyűlés tagjai és a királyi udvar kíséretével gyalog egy másik templomba indul. Az utána lóháton menő magyar pénzügyminiszter arany- és ezüstpénzt szór a nép közé. A templomba érve, trónralép és arany sarkantyus vitézzé avatja azokat, akiket a nádor, illetve a miniszterelnök felhív. Ennek megtörténtével a király, fején a koronával lóra ül és a szintén lóra ült főpapok és országnagyok, valamint az országgyűlés kíséretében harangzugas és ágyudörgés közepette, az e célra kijelölt térre megy, ahol emelt helyen szabad ég alatt *esküt tesz az alkotmányra*. Az eskü letétele után a király ismét lóra ül és egész kíséretével a koronázási domb felé vonul. Ezt a dombot úgy emelik, hogy az ország minden vármegyéje küld egy zsák földet hozzá és ezzel mintegy szimbolizálják, hogy a király az egész ország területét élete árán is megfogja védeni. A koronázási dombra egyedül fölívgtat a király és ott Szent István kardjával a világ négy tája felé négy vágást tesz, annak jeléül, hogy az országot minden oldalról jövő támadás ellen megóvjá. Az ünnepély befejeztével királyi ebéd szokott következni, midőn a király koronázási díszben asztalhoz ül és a *zászlós urak kiszolgálják*.

A nemzet ősrégi időktől fogva ajándékok szokott adni a királynak a koronázás alkalmával. II. Mátyás óta a király neje is kap koronázási ajándékot. Az ajándék összegét az országgyűlés esetről-esetre állapítja meg. I. Ferenc József koronázási ajándéka ötvenezer arany volt és ezt az összeget Erzsébet királyné kérelmére, a szabadságharcban rokkanttá vált honvédek menedékházának adományozta.

A koronázásnál a szent koronán kívül még egyéb jelvényeket is használnak, amelyek az ország ékességei. Ezek a jelvények: az aranyból készült királyi pálcá, vagy jogar, amely a legfőbb polgári hatalmat szimbolizálja; a királyi alma, tetején kettős kereszttel a területi felségjogot fejezi ki, Szt. István kardja pedig a legfőbb katonai hatalom jele. A koronázási jelvények közé tartozik még Szent István palástja, amelyet Szent István neje, Gizella készített és 1031-ben a székesfehérvári Boldogasszony templomának ajándékozott; keztük, harisnyák, sárga bőrből készült saruk, a hosszú nyelű kettős ezüst kereszt, a melyet a veszprémi püspök, mint a királyné kancellárja, visz előtte a koronázás alkalmával, továbbá a kézi kiskereszt és még egy harmadik kereszt, amelyek azonban szoros értelemben nem tartoznak az ország ékességei közé és az esztergomi főegyház kincstárában őrzik.

A korona alsó körének nagysága, amely tulajdonképen őszalkotó része a nemzeti szimbólumnak, természetesen nem felel meg mindig a megkoronázandó király fejnagyságának és ezért, hogy a korona szorosán üljön a király fején, mindig újból kiszokták bélelni. Az elhunyt király megkoronázása előtt *Porti bu-*

dapesti kalapgyáros kapott meghívást, hogy a korona piros selyembélését készítse el. Meg is jelent a budai várban a királynak, mértéket vett a király fejéről, majd pedig a koronaőrök kíséretében megmérte a koronát és a méreteknek megfelelően készítette el a bélest, amelyet ugyancsak ő illesztett bele a koronába.

Krajova elfoglalását még jelentették a királynak.

(Az uralkodó utolsó órái.)

— Bécsi tudósítónk telefonjelentése. —

Rosner Ervin báró, a király személye körüli miniszter, aki tegnap még Budapesten volt s aki a gyászhiar vétele után utazott a császárvárosba, fogadta a *Pester Lloyd* tudósítóját s a király haláláról a következőket mondta el:

— A király hosszabb idő óta gyengélkedett, de senki sem hitt abban, hogy a katasztrófa ilyen gyorsan fog beállani. Az orvosok sem. Tegnap délután öt órakor a felség még valamit evett is, de vacsora után mindjárt azt mondta: „Na, most le akarok feküdni”. Aludt a hálószobájába, lefeküdt, csakhamar elaludt és mély álomban töltött egy órát. Alvása ezután hirtelen nyugtalanná vált, hörögni kezdett, nemsokára beállott az agónia.

— A király tegnap még többször érdeklődött a harctéri események iránt. *Jelentették neki, hogy Krajovát csapataink meghódították. Az örömhír szemlátomást jól esett a királynak.*

— Tegnap este kilenc óra után pár perccel a király mélyen fellelegzett, keblét utolsó lélegzetvételre magasra emelte. Az orvosok föléje hajoltak és mikor ismét felemelkedtek, jelentették az uralkodó elhunytát.

— A magyar kormányt lesújtó meglepetéssel érte a király halála. Tegnap, kedd reggel a legjobb reménységgel utazott Budapestre, mert a reggeli orvosi jelentés meglehetősen kedvezően hangzott. Budapesten délután minisztertanács volt. Eközben érkezett a délutáni orvosi jelentés Bécsből, amely úgy szólt, hogy a király ereje fogyni kezd és a hőmérséklet jelentékenyen emelkedett. A miniszterek megdöbbenek. Tisza gróf miniszterelnök javaslatára elhatározták, hogy csak a legsürgősebb teendőket végzik el. Este tíz órakor érkezett meg a külügyminiszter jelentése a király haláláról. Rögtön félbeszakítottuk a tanácskozást, a miniszterelnök és én megtettük az előkészületeket az utazásra, a kormány többi tagjai tovább tárgyaltak élelmezési kérdéseket.

— A király kötelesség tudása ismeretes volt, de bámulatba ejtő, hogy ugyyszólván a legutolsó óráig ellátta uralkodói teendőit. Az utolsó napon is igazán nagy munkát végzett.

Felemlék a lisztkontingenst. Mint megbízható forrásból jelentik, az ország lisztellátásának javulását jelentő határozatot hozott *Kürthy Lajos* báró az *Országos Közélelmezési Hivatal* elnöke. Az ország főispánjait magához kérte és a velük történt megbeszélések után úgy határozott, hogy változtat legutóbb kiadott lisztrendeletén és ismét *nagyobb kontingenst fog kiutalni a városnak*. Hogy ezután Arad ismét 45 vaggont kap-e havonta, az még nem tudjuk, mert *Kintzig János* főispán a felemlék mérvéről csak holnap értesíti a város tanácsát.

Titkos emlékirat

a lengyel függetlenségről.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arról a mély és elhatározó hatásról, amelyet az ententehoz közelálló lengyel körök minden tagadása ellenére is elért a lengyel királyság proklamációja, bizonyosággal szolgál egy hápiényre került titkos emlékirat, amelyet a francia kormány és parlament számára készítettek s amelynek szerzője a francia radikális párttal baráti viszonyban álló párisi lengyelek között keresendő. Az emlékirat a proklamációt „a háboru óta történt legfontosabb eseménynek” nevezi. Az emlékirat szerzője mint hazafias lengyel s az entente dolgai iránt mély tisztelettel és érdeklődéssel viseltető egyén, kötelezve érzi magát arra, hogy emlékiratában a legbiztosabb igazságot elmondja s hirt adjon, Lengyelország jelenlegi hangulatáról, mely három pontban összegezhető:

1. **Lengyelország nem hisz a Miklós nagyherceg ígéretének teljesítésében.** Az ő manifesztuma holt betűhalmaz maradt s a kormányzóknak adott titkos instrukciók miatt teljesíthetetlen is, de hitelt vesztette ez a proklamáció Galicianak orosz kézbe jutásakor történt durva elorosztása miatt, Lengyelországnak ok nélküli kifosztása miatt, midőn az orosz visszavonulás alkalmával millió lengyelt evakuáltak céltalanul.

2. **Lengyelország nem elégszik meg egy „gyenge” „autonómiával”,** hanem egyáltalán függetlenséget kíván, mert az a meggyőződés mindenütt, hogy minden odadobott autonómia épen olyan gyorsan fog eltűnni, mint az 1816-iki és az 1862-iki. A háboru tartama, a katasztrófa nagysága világossá teszi a lengyelek előtt, hogy a jelenlegi háboruban döntésnek kell történnie az ő történelmükben is, mert több ilyen alkalom a lengyel nemzeti álmok beteljesedésére, nem fog elkövetkezni. Ha a lengyelek a háboru kezdetkor megkapták volna a megígért autonómiát, úgy most minden politikai párttal, minden társadalmi osztállyal csak a függetlenséget követelik, amely az egyetlen eszköz a háboru pusztításainak kiirtására.

3. **Lengyelországnak nincs többé bizalma a nyugati demokráciában.** Ha a lengyelek kezdetben a Miklós herceg manifesztumát bizalommal üdvözölték, csak azért történt, mert azt hitték, hogy ezek az ígéretek Franciaország és Anglia nyomására történtek és hogy a két állam demokráciája Lengyelország dolgát energikusan támogatja. Az események azonban Lengyelországot minden illúziótól megfosztották. És megmutatták nekik, hogy az orosz ígért csak egy stratégiai manőver volt és hogy Franciaország és Anglia sem elég jóakarattal nem rendelkeznek, sem a szükséges tekintéllyel nem bírnak, hogy a lengyel érdekek védelmét keresztülvigyék. A lengyel ügyben a nyugati hatalmak hallgatását a központi hatalmak csodálatraméltó módon zsákmányolták ki és döntő bizonyítékot szolgáltatottak arra, hogy az entente kormányok elhatározták, Lengyelország sorsát az orosz bürokrácia kezébe visszadobni. Ezért nem lehetett soha Lengyelországban propagandát csinálni az entente mellett s ilyen körülmények között nem szabad csodálkozni, hogy ha egész Lengyelország kivétel nélkül minden bizalmát elvesztette, a nyugati demokrácia jó szándékaiban.

A lengyel nemzeti mozgalom egyik legkiválóbb vezetőtérfia, a jelenlegi helyzetet a következőképpen rajzolta meg.

Az ententétől nincs mit várunk. A Belgium és Szerbia javára esett nyilatkozataikról egyetlen szót sem tudtak beváltani. Ezenkívül országukban eltiltották a közvéleményt, hogy nyilvánosan foglalkozzék a lengyel ügyekkel. Világos bizonyítéka ez annak, hogy sohasem gondoltak komolyan Lengyelország részének egyesítésére. Hanem inkább arra, hogy Oroszországot újbol Lengyelországgal kártalanítsák. Az orosz bürokrácia hatalma alá kerülni, bevonul minden nemzeti álmunk koporsóba té-

telével, ez frázis nélkül egyenlő a halállal, de az európai szabadság halálával is. Ez Lengyelországnak a hangulata ebben az időben. Egy népnek, amely százötven évig harcolt függetlenségéért s amely egyedül áll elhagyatva, nem szabad szemrehányást tenni, ha ez, szabadságának első jelei után, akárhonnán jön is az és akármiely kiesinyek is ezek a jelek, szeretettel és móhon nyul. Ha a német manővert nem követi az entente részéről hasonló nyilatkozat, úgy a legkomolyabb következmények várhatók. Ezzel az egy szóval függetlenség, a németek és az osztrák-magyar monarchia több mint 800.000 ember harcost nyert Lengyelországban.

Még egy kérdés, amely az entente hatalmakat épp annyira érdekli, mint magukat a lengyeleket. Milyen lesz a helyzete annak a négyszázezer katonának, amely most az orosz hadsereg kötelékében harcol s a leghíresebb ezredeknek az anyagát teszi? A lengyel zászlók ellen küldik-e ezeket, vagy a Kaukázusba.

Ma még talán visszaállítható a régi helyzet, de csak teljes rendszabályok felállítása mellett, mert félrendszabály többé a lengyel népre nincsenek hatással.

Ezeket mondja el az emlékirat, amely a legfényesebben bizonyítja, hogy a oroszifil lengyelek, akik a függetlenségi nyilatkozat ellen fordultak, hazájuknak hadsereg nélküli generálisai. Említésre méltó azonban, hogy az elhunyt lengyel költő Sienkiewicz Henrik közvetlenül halála előtt vonakodott az elébe tárt manifesztumot a oroszifil lengyelekkel együtt aláírni, s a legnagyobb felindulással kiáltott: „Komisszág, igenis az, hogy Lengyelország első függetlenségi nyilatkozata ellen egy lengyel szót mer ejteni.” Utolsó szavai is fájdalmas sajnálkozás kifejezése voltak, hogy a független Lengyelországot nem láthatja meg.

Külvárosi milliomas feledékenysége.

(Tóth József tizenötezer koronája.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az aradi királyi törvényszék tegnap igen érdekes ügyet tárgyalt, melynek központjában Tóth József, a jól ismert külvárosi milliomas állott.

Hajós Sándor mikelakai hentesmester és neje pár év előtt ugyanis tizenötezer koronát vettek fel Tóth Józseftől. Hajóséknak ebben az időben két házuk volt Mikelakán és Tóth, miután ezzel biztosítva látták pénzét, minden nehézség nélkül hajlandó volt a kölcsönügyletbe belemenni. Megtörtént azonban az a szokatlan dolog, hogy az öreg Tóth József a kölcsönadott tizenötezer koronát elfelejtette a házakra betábláztatni. Hajóséknak négy ízben kellett percentet fizetni és ezután a tizenötezer koronát egy összegben kellett visszaadni. A kamatokat Hajósék nem fizették pontosan, de Tóth József várt és halasztásokat adott. Így jött el az adóság kifizetésének ideje, de Hajósék ekkor nem jelentkeztek. Tóth József elhatározta, hogy adósaikat perelni fogja. Ekkor azonban váratlan és kellemetlen meglepetés érte a milliomost. Megtudta ugyanis, hogy a mikelakai hentes családta időközben mindkét házát Kresz Perszida mikelakai asszonynak s ezzel természetesen a 15.000 korona számára elvesztett. Tóth sietett az ügyészre és feljelentette a henteset, a feleségét, sőt Kresz Perszidát is, mert azt hozta fel, hogy mindhármán az ő kiállítására egyszültek. A törvényszék vádta-

nácsa mindhármukat csalás miatt vád alá helyezte s tegnap volt az ügy főtárgyalása Lehrmann Albert törvényszéki bíró elnöklése alatt.

A tárgyaláson beigazolódott, hogy Hajósék a végrehajtás megelőzése céljából adták el a házukat s ezzel Tóth Józsefet tudatosan megkárosították. Kresz Perszida szintén nagyobb összegeket hitelezett Hajóséknak és feleségének, akiktől a két ház az adóságok fejében vette át. Őt nem találta a bíróság bűnösnek és felmentette a vád alól. Hajós Sándort és feleségét ellenben csalás büntette miatt hat-hat hónapi börtönrre ítélte.

A vádlottak az ítéletet megfelelőbbézték.

Románia jajkiáltása.

— Saját tudósítónk telefonjelentése. —

A bukaresti Adeverul írja: Az ellenség mindenütt országunk földjén áll. Az entente offenzívája sem katonai, sem gazdasági értelemben nem fenyegeti komolyan s az ellenség más fronton defenzívában maradva, minden rendelkezésére álló tartalékával támadja Romániát. Országunk nem lesz képes hónapokig elmentállni az ellenség rettentő nyomásának és ezért azonnal szükségünk van segítségre. Helyzetünk napról napra aggasztóbb és szövetségeseink távoli offenzívája nem elégséges Románia megmentésére. A rögtöni segítség egy más, hatásosabb formában elmaradhatatlan, mert különben az entente ügye menthetetlenül kompromittálva van.

Az Echo de Paris jelenti: A Zsil völgyében a románok helyzete nagyon komoly. Az ellenség november 15-ik óta, a mikor Targu Jiut elfoglalta, negyven kilométerre nyomult előre és most már az oláh alföldön van, a mely oly gazdag gabonában. Ilyen körülmények között az Orsova-vidék védelme már nagyon nehéz.

A Corriere della Sera írja: Az oroszai román sereg helyzete rendkívül nehéz. Még szerenese lenne, ha ennek a seregnak sikerülne katasztrófa nélkül kiszabadulni a hu-rokból.

A párisi Temps az oláh helyzetről a következőket írja: A központi hatalmak Romániában kétségtelenül sikereket értek el. Románia azonban nincs végleg legyőzve. A központi hatalmak sikerének egyik oka kétségtelenül az, hogy az oroszok bizonyos lassúsággal mentek az oláhok segítségére. Reméljük, hogy az oláh csapatok még idejekorán érkeznek meg Moldovából Oláhországba, hogy a helyzetet megváltoztassák. Ha azonban Romániát tényleg legyőzik, ki me-részkedik Franciaországban, Angliában, vagy Oroszországban, vagy Olaszországban idő előtt való békéről beszélni.

Az orosz vezérkar jelentése november 20-ról a következő: Románfront: Kimpolung környékén egy oláh támadás Dragoslaveletől délre eredménytelen maradt. A Jiu völgyében az oláhok tulnyomó erők támadása elől tovább dél irányban vonulnak vissza.

Mi Első Ferenc József . . .

(Az elhunyt király kiáltványa Magyarországhoz.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az Aradi Közlöny első oldalán közöljük ifju királyunk első szózatát népeihez. Itt a dicsőségesen uralkodott és népeitől őszintén megsiratott Nagy Királynak proklamációját adjuk, amely 1848. december 2-án kelt. Hadd lássa a világ, hol állott a nemzet és a király akkor és hol áll ma. Akkor egymással szemben, ma elválaszthatatlanul, szorosán egymás mellett.

**MI ELSŐ FERENCZ-JÓZSEF,
ISTEN KEDVEZŐ KEGYELMEBŐL AUSZTRIAI
CSÁSZAR, MAGYAR,**

Cseh, Dalmát, Horvát, Tót, Faliós, Ladomér, Rama, Szerb és Belgár országok apostoli, ugy és Lombardia, Velenceze, Illiria, Jeruzsálem stb. királya, stb.

Miután Fenséges Nagybátyánk, Ő Felsége I. Ferdinánd Császár, Magyar és Csehországok e' néven Ötödik Királyjának, mai napon kelt legmagasb Manifestumában kimondott indító okoknál fogva tetszett, az Ausztriai öszves Birodalom Uralkodói székéről, következőleg a' vele válthatatlanul összekapcsolott Magyarország Koronájáról is leköszönni, és miután a' Mi, a' pragmática Sanctióhoz képest szabályozott, és az Ország törvényeiben meghatározott Örökösödés rendén uralkodásra hivatott Fenséges édes Atyánk, Ferencz-Károly Ő császári királyi Fensége, koronáhozi jogáról egyszersmind ünnepélyesen lemondott, — természetes és törvényes örökösödési jogunk erejével, egyéb Birodalmaink kormányja mellett, ezennel a' Magyar- és Erdélyországok feletti uralkodást is átvettük.

Most midőn, ha szívünk vonzalmát követhetnők, első és legkedvesebb tisztünknek azt tartanók, összes törekvésünket magyar Népeink boldogsága és jóléte békés öregbítésére fordítani, ezen szándokunk valóósítása — mely jövődő uralkodásunk hatását jelemesse, — fájdalom, a' jelen pillanatban lehetetlenné vált.

Egy vétkes pártfelekezet fondorkodása, mely Felséges Eldődünk minden atyai intéseit és komoly parancsait kigunyolva, miután a' legmegvetendőbb eszközökkel nyílt lázadást támasztott, és pártütökkel szövetkezve, hiv hadseregeinket megtámadni merészlette, hazaárulói ellenszegülésében, a' Király és Haza szentesített nevével visszaélve, folyvást megmarad, azon fájdalmas meggyőződéshez vezérel Bennünket, hogy Magyarország és Erdély jó érzésű lakosainak nagy többsége, Királya iránti öröklött hűségét és ragaszkodását, nem képes tanusítani, mielőtt a' pártütök zsarnoki nyomása alól a' fegyver erejével ki nem szabadítottatik.

Mélyen elkeserülve a' mellőzhetlen szükség ezen parancsa miatt, mely a királyi köteleességek legnehezebbikét tüzi Előnkbe, nyugodt lelkiismerettel fogunk még is annak tellyesítéséhez, mert csak ezen úton mutatkozik Nekünk, — a' legközelebbi idők sajnálatra méltó eseményei után — annak reménye, hogy Magyarország Istentől Reszünk bizott Népei számára, a' béke malasztjait, minden nemzetiségek elismerését és biztosítását, és azok jólétének felvirágzását állandósíthassuk.

Ezen célból mindenek előtt elhatározva érezzük Magunkat, Felséges Eldő-

dünk által November 6-kán és 7-kén kiadott határozatokat és rendeleteket egész terjedelmükben fentartani, és minden Hatóságokat azok mulhatatlan tellyesítéseért, a' legszigorúbb felelősséggel tartozóknak nyilvánítani.

Meghagyjuk ennél fogva, a' lázadás megzabolázására Felséges Eldődünk által, a' császári királyi hadseregek főparancsnokának kinevezett és teljes hatalommal felruházott Herczeg Windischgätz Tábornagyot, ezen állásában; megerősítjük a' noki November 6-án kelt legmagasabb Manifestumban kiadott felhatalmazásokat és meghagyjuk neki ujjonnan, minden a' közesend és rend visszaállítására megkívántató eszközök alkalmazását.

Parancsoljuk Magyar- és Erdélyországban álló félrevezetett hadainknak, hogy említett Tábornagyunk főparancsnokságának magokat alárendeljék, és azon lobogókhoz csatlakozzanak, melyek egész a legujabb időkig, mindég a' hűség, a' becsület és a' vitézség jelvényei valának, és a' melyek mellől ők csupán hazugság és ámitás segélyével, tántorítottak el.

Teljes bizalommal számítünk Magyarországra és Erdélyre békeszerető lakosainak jogérzetére, öröklött hűségére, hogy önhasznukat leső vétkes pártütök csábításainak szilárdul ellenállani, hatáskörükben a' Mi, csupán az ő javukra irányozott szándokainkat támogatni, és azon általunk buzgón óhajtott pillanat békövetkezését előmozdítani fogjuk, a' midőn az Isten oltalma mellett mogleend Nekünk engedve, a' béke, az egyetértés és a' bizalom szózatját hozzájuk intézhetni.

Kelt királyi fővárosunkban Ollmützban, December hó 2-kán az Őr 1848-dik esztendejében. **Ferencz József s. k.**

Jövő hét csütörtökén temetik a királyt.

(Vilmos császár Bécsbe érkezik.)

— Bécsi tudósítók telefonjelentése. —

Bécsből jelentik: Őfelsége holtteste azon a halottas'ágyon fekszik, amely abban a szobában van, amelyben utolsó két esztendőben lakott. Teste melléig be van takarva és a takarón egy nagy virágbokréta van, amelyet Mária Valéria főhercegnő helyezett el. Ma reggel a király arcán békés vonások rögződtek meg. Az ágy előtt egy ima számoly van, amelyen Seidl Lajos udvari plébános imádkozik. A szobában néhány apáca is tartózkodik. Az uralkodó ház tagjai a délelőtt folyamán több ízben megjelentek a halottas szobában, hogy imádkozzanak, a leggyakrabban azonban Mária Valéria főhercegnő volt a király holttesténél.

Az elhunyt király temetése november 30-án, csütörtökön lesz.

Vilmos császár Bécsbe érkezik, hogy jelen legyen a temetésen. A német szövetséges államok fejedelmek majdnem valamennyien eljönnek a király temetésére.

A temetésen a magyar képviselőház és a főrendiház testületileg vesz részt, a magyar vármegyék pedig két-két kiküldöttel képviselik magukat.

Az országos gyász hat hónapig fog tartani. A két első hónap a legmélyebb gyász ideje, a következő két hónapban mély gyász, az utolsó két hónapban pedig fél gyász lesz.

A főudvarmesteri és főszertartási hivatalban az elmúlt éjjel senki sem hunyta le a szemét. A Hofburg minden ablaka világos volt. Mindenki helyén volt, hogy a most következő szomorúan mozgalmas napokra és a király temetésével összefüggő szertartásokra megtegyék az előkészületeket. Az udvari szertartás programja szerint — amelyet ha lehet, be is tartanak — az első napon, miután az orvosok a holttest konzerválásáról gondoskodtak, megtörténik a beszentelés. Ugyancsak ma fogadta az új király a szűkebb udvar és a miniszteriumok részvétnyilatkozatait is.

Éjszaka átviszik a holttestet Schönbrunnból a Hofburgba. Az ősi spanyol ceremónia szerint 8 ószvértől vont fogaton történik a holttest átszállítása. Még ezen az éjjelen az udvari kápolnában felravatalozzák a holttestet. A harmadik nap reggel megkezdődik a holttest szemlere tétele. Reggel hét órakor elsőnek a legszűkebb udvarhoz tartozók jelennek meg az udvari kápolnában, ahol esendes mise lesz, azután a kamarások, miniszteriumok, előkelőségek és méltóságok. Ugyanezen napon kellene az etikett szerint felbontani a végrendeletet, a melyben esetleg intézkedés van a temetéséről is. Ettől már eltérés történt. A negyedik napon a küldöttségek, köztük a magyar főrendiház és képviselőház küldöttsége is, leteszik koszorújukat a ravatalra. Az ötödik napon megnyitják a kápolnát a közönség számára, amely három napon át tekintheti meg a ravatalt. A nyolcadik napon van a temetés.

A holttest beszentelése a bécsi Szent István templomban lesz, a gyászszertartásra kiadott meghívók száma igen korlátolt, miután a templomban csak kevés közönség fér el. A kapucinusok sirboltjában csak a királyi család tagjai lesznek jelen. A főudvarmesteri hivatal egyik bizottsága már tegnap összeült, hogy a temetési szertartás részleteit magállapítsa. Amennyiben a király végrendelete, amelyet ma este bontanak fel, másképen nem intézkedik, úgy a holttestet a schönbrunni palotából átviszik a Hofburgba és a temetésig a Burg kápolnájában helyezik el. A kapucinusok sirboltjában hűsöges hitvese, Erzsébet királyné mellé kerül a halott.

Balogh Jenő igazságügyminiszter elrendelte, hogy a temetés gyászünnepség napján a bíróságok ne tartsanak üléseket, illetőleg tárgyalásokat.

Budapestről telefonálja tudósítók: A hadügyminiszteriumból a térparancsnokságra eddig semmiféle intézkedés nem érkezett. A legénység kiküldöttjeit a te hat órára beidéztek, hogy felolvassák előttük a király haláláról kiadott napiparancsot.

Bécsből jelentik: Reggelre az egész császárvas gyászpompát öltött. Az iskolák zárva maradtak és a tözsdét nem nyitották ki. A színházakban és a mulatóhelyeken a további intézkedésig nem lesz előadás.

Az udvari gyásznak hét osztálya van, melyek közül az első fő-, udvari és országos gyásznak nevezetik. A gyász első és második osztályának első időszakában az egyenruhában megjelenő minden tiszt, katonai lelkész és tisztviselő, a rövid gyásziátlyolt a balkarón, továbbá tiszték és hadbiztossági tisztviselők a kardbortot, a többi katonai tisztviselők a kardhüvelyt szolgálatban és azonkívül (a tábornokok, ha tábori ovvel jelennek meg, ezt is) gyásziátlyollal bevonva viselik. A csapatok zászlóm és a vár (laktanya) lobogókon a fő-, udvari és országos gyász első időszakában gyásziátlyolok lengjenek. Az udvari gyász többi időszakában és osztályaiban csak a rövid gyásziátlyolt abalkarón és pedig az udvari gyász első és második osztályánál, továbbá, ha az udvari gyász főhercegek vagy főhercegnők halála után rendeltetett el, a fentemlített katonai egyének szolgálatban és szolgálaton kívül, a többi osztályoknál azonban csak tiszték és csak szolgálaton kívül viselik. A gyásziadónék tartama esetenként rendeltetik el; a gyász, minden fokozata valamennyi parancsnokságnál, hatóságnál, csapatnál és intézetnél ugyanazon napon szűnik meg, mint a legtöbbször udvarnál.

Zita magyar királynő első lépése.

(A lakosság élelmezési gondjainak enyhítése.)

— Bécsi tudósítók telefonjelentése. —

Bécsből telegrafálja tudósítók: Egy személyiség, aki az udvarhoz közel áll, a következőket mondotta el egy bécsi újságíróknak: Az utolsó hetekben Zita királynő nagy érdeklődéssel foglalkozott az élelmiszer kérdésekkel és szakemberekkel tanácskozott és instrualtatta magát. Elhatározta, hogy személyiségének teljes latbavetésével egy nagy akció élére áll, amely a lakosság élelmezési gondjainak enyhítését célozza.

Habsburgok hódolata az új királynak.

(A királyi család gyászja.)

— Bécsi tudósítók telefonjelentése. —

Trani grófné, néhai Erzsébet királyné testvére, már hetek óta Bécsben tartózkodik. A Schönbrunnból napjában többször adtak hírt a grófnőnek királyi sógora állapotáról, de csak ma reggel közölték vele a gyász hírt, mert a grófnő gyengélkedik és este már korán tért pihenni. Tegnap a király halála után tizedfél órakor a főhercegek és főhercegasszonyok Schönbrunnból automobilon visszatértek a bécsi Burgba. Valamennyien egy teremben voltak és jóval éjjel utáig együtt maradtak. A régi Burgnak a Heldenplatzra néző második emeleti ablakai még reggel is világosak voltak.

Tegnap este kilenc óra öt perc volt, amikor dr. Kerzl vezértörzsorvos a várakozókhöz fordult és kijelentette, hogy a Felső kisenvedelt. Meggyújtották a dolgozószoba asztalán a gyertyákat és a jelenlévő udvari méltóságok jelenlétében dr. Kerzl és Ortner tanár újból az ágyhoz lépett. Ismételt megvizsgálták az élettelen testet, hogy konstatálják a szív működés és érverés teljes megszűnését. Mikor ez megtörtént, a két orvos ünnepélyesen és egyhangzóan kijelentette a jelenlevőknek, hogy a halál beállott.

Még az est folyamán egy hatósági orvosnak és Bécs város egyik tisztviselőjének közreműködésével a dolgozószobában megtörtént a legelső fontos aktus: a holttest nyilvánítás.

Ez egy rövid jegyzőkönyv formájában történt, amelyet az orvosok és a hatósági funkcionáriusokon kívül a kabinetiroda igazgatója, aki mint államjegyző szerepelt és a külügyminiszter, mint a császári és királyi ház minisztere irtak alá. Ugyanekkor egy második rövid okmányt állítottak ki, amely a főudvarnagyi hivatal, mint jogügyi udvari főhatóság használatára van szánva és később az udvari levéltárba fog kerülni. Ebben a kezelő orvosok kijelentették, hogy az általuk konstatált halál természetes uton következett be, miután minden emberi, illetve orvosi segítség hiábavaló volt. Ezt az okiratot a főudvarnagy ellenjegyezte.

Ez idő alatt a főszertartásmester vezetésével megtörténtek a ravatalozás előkészületei. Az elhunyt király feje alá magas vánkásokat adtak, mellén keresztbe tették kezét és ujjaira ráülték azt az ezüst gyöngyökből való olvasót, amely imazsámolyán a keresztben függött. Keblére egy gyöngyvirágokból és rezedából kötött csokrot tettek. Ezek voltak kedvence virágai. A fal mellett álló imazsámolyt az ágy lábához állították, jobbra és balra az ágytól két óriási ezüst kandelabert állítottak, melynek hatalmas viaszgyertyáit meggyújtották. A szobát elsötétítették, az ágy takarójára virágokat szórtak, a tükröt eltakarták fekete lepellettel és minden fölösleges tárgyat a hálószobából eltávolították.

Ma délelőtt tíz órakor a schönbrunni kastély kapui előtt kettős díszőrségek álltak és megkezdődött az uralkodó család tagjainak lényes felvonulása, hogy bemutassák hódolatuikat az új királyi párnak. Tizenegy órára járt az idő, mikor együtt volt az uralkodócsalád

valamennyi tagja. A schönbrunni kastély fehér termének fala mentén emelvényt állítottak fel trónszékekkel Károly király és Zita királyné számára. A teremben gyülekeztek a főhercegek és főhercegasszonyok. Mikor valamennyien együtt voltak, a főszertartásmester háromszor koppantott pálcájával s megjelent a király és a királyné. Az emelvényen lévő trónszékekhez léptek, akkor aztán megkezdődött a királyi család tagjainak hódolása és a királyi pár fogadta a gyászeset alkalmából a részvénytudatokat. A hódolás után a schönbrunni kápolnában udvari gyászmise volt, amelyre a királyi pár és az uralkodó család valamennyi tagja lement a kastélyból.

H I R E K.

Arad gyászja.

A mélységes megdöbbenés érzésével fogadta Arad közönsége a király haláláról szóló szomorú hírt. Már korán reggel gyászlobogókat lengetett az őszi szél. A legtöbb középület ormára kitűzték a fekete zászlót és a délelőtti órákban igen számos magánháza is felkerültek a gyászlobogók.

Meg kell itt említenünk, hogy Arad közhivatalai a legilletékesebb helyről ma délután hat óráig nem kapták meg a hivatalos értesítést öfelsége elhunytáról. Arad város közigazgatási hatósága ma még tájékozatlan volt abban a tekintetben, hogy hány napig fog tartani az országos gyász? A rendőrség azonban a polgármesterrel történt tanácskozás alapján elrendelte, hogy egyelőre a nemzeti gyászra való tekintettel, a színházakban és a mozgószínházakban ne tartsanak előadást, a kávéházakban, vendéglőkben pedig ne szólhasson a zene. Hogy meddig tart ez a tilalom, azt ma még nem lehet tudni. Remélhetőleg már holnapra megjön a kormány intézkedése a nemzeti gyász időtartamáról. Mint értesülünk, a rendőrségnek december 2-re tervezett hangversenye is későbbre halasztódik.

A katonai hatóságok sem kaptak ez ideig utasítást a teendőkről.

Válságos a helyzet Athénben.

— Saját tudósítók telefonjelentése. —

Milanóból jelentik: Athénben a helyzet válságossá és komollyá vált. A királyhü tisztek izgatottsága csak fokozza a helyzet komolyságát. A tisztek kijelentették, hogy még abban az esetben is ellenállást tognak tanúsítani, ha a király engedne álláspontjából. A csapatok állandóan készen állanak és a város utcáin katonaság és matrózok őrzárata vonul állandóan végig.

Athéni jelentések szerint a központi hatalmak követői felkérték az udvari marsallt, hogy tegye lehetővé, hogy elutazásuk előtt a király bucsu audiencián fogadja őket. A követek kijelentették, hogy nézetek szerint az entente hatalmak őket illető rendszabályai a görög kormány felelősségét nem érinthetik. A központi hatalmaknál lévő görög követek megmaradnak állásaikban.

A Stefáni ügynökségnek jelentik Athénből: A központi hatalmak athéni követi személyzete a Maronau hajón maradt. Mindaddig, amíg egy görög, vagy semleges hajó nem támasz, amely alkalmas arra, hogy Deceagacsua számára őket.

Athénből jelentik: A központi hatalmak követiinek ma reggel el kellett hagyniok Athént. A központi hatalmaknál akkreditált görög követek helyükön maradnak.

LEGUJABB.

Reggel 3 órakor érkezett telefon jelentés.

Vilmos császár a király temetésén.

Berlin. A király elhunytáról szóló távirat a német császárt a főhadiszálláson találta. Nyomban a gyászhírvétele után elutazott Berlinbe. Úgy hírlik, hogy a császár az összes német fejedelmek élén részt vesz a temetésén.

Bécs. A szövetséges és a semleges udvarokból eddig nem érkezett értesítés, hogy fogják-e képviseltetni magukat a király temetésén. Az itteni német nagykövetségen meg vannak róla győződve, hogy az összes német fejedelmek részt vesznek.

Budapest. A főrendiház hétfőn délután négy órakor tart ülést.

Bécs. Ma délután minisztertanács volt, melyen az osztrák kormány lemondását elhatározta.

Bécs. A király temetése után néhány udvari méltóság be fogja adni lemondását. Így többek között Montenuovo herceg, a király főudvarmestere, Prileszky gazdasági igazgató, Nepalek szertartás igazgató. Hasonlóképpen beadják lemondásukat Paar gróf és Bolfras báró főhadsegédek is.

Bécs. Tisza István gróf miniszterelnök meglátogatta Körber Ernő miniszterelnököt, azután visszatért a magyar miniszteriumba és fogadta Burian István báró külügyminiszter látogatását.

— A király halálának közvetlen oka.

Bécsből jelentik: A király halálának okául hivatalosan szívbénulást állapítottak meg. Orvosi körökből arról értesülünk, hogy mellhártya gyulladást is megállapítottak. Nem bizonyos azonban, hogy ez a gyulladás már a tüdőgyulladás előtt, vagy csak annak következményeül lépett-e fel.

— Kitüntetés. Hunyady Károly gróf cs. és kir. kamarás, valóságos belső titkos tanácsos, szolgálaton kívüli huszárnagyot a német császár ő felsége, háborus vörös kereszt tevékenysége elismeréséül a porosz vörös kereszt érem harmadik osztályával tüntette ki. Hunyady Károly grófnak a háború folyamán teljesített kiváló szolgálatai elismeréséül ezentelül a vörös kereszt II. osztályu díszjelvénye adományoztatott és ő felsége őt a Máltai lovagrend lovagjává való kinevezéssel tüntette ki.

— A bajor udvar gyászja. Münchenből jelentik: Ferenc József király elhunytá alkalmából négy heti udvari gyászt rendeltek el.

— Háromszáztizennégy ember pusztult el Archangelszoban. Kopenhágából jelentik: Pétervári kiegészítő jelentések szerint az Archangelszoban történt robbanás áldozatainak száma 314-re emelkedett. Az áldozatok nagy számát az a körülmény magyarázza, hogy a robbanás az ebédszünet alatt történt, amikor az emberek a barakokban pihentek és a szerencsétlenség ellen nem voltak megvédeve.

— Magyar szász tanár. Genéből jelentik: Parisból jelentik, hogy Doyen, a híres francia sebész ma meghalt.

LEGUJABB.

Röggel 4 óraker érkezett telefon jelentés.

Szemtanu a király haldoklásáról.

Bécsből jelentik: Az az udvari személyiség, aki ott volt királyunk utolsó óráiban Schönbrunnban, a következőket mondotta: Királyunk, mondhatni, ideális hálált halt. Az utolsó napot következőképp töltötte el: Hét óraker reggel helyet foglalt íróasztalánál s megkezdte az államügyek elintézését. Szokása szerint öltözött, hosszú barna kabát volt rajta, amelyen generális jelvények díszeltek. Később elköltötte reggelijét s Katernlinek, belső komornyikjának ezt mondotta: Ma gyengének érzem magam. Etvágyam sínesen. Kerzl dr. és Ortner tanár első ízben tizenegy óraker vizsgálták meg az uralkodót, akinek már ekkor erős láza volt. Délben jótörőn semmi táplálékot nem vett magához. Nem köhögött sokat, de mindig gyakrabban panaszkodott fáradtságáról. Délután néhány perere besütött dolgozószobájába a napsugár, mintegy utoljára üdvözölni az ősz uralkodót. Hét óraker a király kérte, hogy nyugágyra helyezték. Kamarása segítette az uralkodót, aki íróasztala mellől felállva az aktákat elrakta, irattáskáját gondosan bezárta. Ez volt naponta íróasztalánál utolsó teendője. Ezután behozták az ebédet. A király az evés ellen erősen ellenkezett. Kerzl és Ortner erre állapota után érdeklődtek.

— Gyengülök, igen gyengülök — válaszolta a király. Tegnapelőtt még dohányoztam, de tegnap már nem kellett a cigaretták.

— Lefeküdném, — mondotta később — és hálószobájába vezették, ahol az ő ismert egyszerű vaságyán lenyugodott. Az orvosok újból megvizsgálták s a király a vizsgálat közben elaludt. Az orvosok aróddva állottak betegágyánál. Alvás közben az uralkodó többször köhögött, többször felnyitotta a szemét, körülnézett, de öntudata már homályosulni kezdett.

— Közben az uralkodó ház tagjai a dolgozó szobában gyűltek össze. Az aggonizáló király ajkait semmi fájdalmas hang, semmi sóhaj nem hagyta el, csak néhányszor gyengén köhögött. Félkilencor az orvosok megállapították, hogy közeledik a katasztrófa. Seidl udvari plébános feladta az utolsó kenetet. A családtagok beléptek a hálószobába. A trónörökös admirális egyenruhát öltött magára. A családtagok és az udvari méltóságok félkörben helyezkedtek el, a plébános letérdelt, majd elmondta a haldokló imáját, amelyet a jelenlevők szintén térden állva hallgattak végig. Az uralkodó révedezve tekintett maga elé.

— En fáradt vagyok! Ezek voltak a király utolsó szavai és néhány pillanattal később kilehelte lelkét. A halál megállapítása után Mária Valéria főhercegnő odalépett édesatyja ágyához, megtögte a kezét és megcsókolta. Hangos zokogásban tört ki és a nagy király halottas ágya körül sírás töltötte be a szobát.

Öfelsege betegségének lefolyásáról a Correspondenz Wilhelm a következőket jelenti: Körülbelül három héttel ezelőtt történt, hogy egész jelentéktelen hurut jelentkezett, de még nyálka váladék sem volt. Csak nyolcadikán állott be nagyobb, súlyosabb természetű fájdalom a mellhártya jobb tájékán. Tizenketedikén lépett fel először fájdalom a jobb tüdőben. Tizenötödikén aggasztó fordulat történt, amennyiben étvágytalanság és láz mutatkozott. A csütörtöki átmeneti javulás után a király állapota pénteken és szombaton egyre rosszabbodott, mert testének hőmérséklete emelkedett és gyengeségi érzés fogta el. Mindamellet, mint rendszeren, most is folytatta munkáját. Hétfőn este öntudata egy kissé megzavarodott és ezért a szokottnál korábban feküdt le. A bronchiák azonban még mindig szabadok voltak, azonban tekintettel az uralkodó magas korára, a láz emelkedés aggasztotta az orvosokat.

Tegnap reggel a király már nagy lázzal kelt fel. Nagyon bágyadtan érezte magát és szokásával ellentétben, pamlagot tétetett az asztalához. Reggel egy eszébe teát ivott és két szelet sonkát evett. Nyolc óraker egy eszébe aludt tejet ivott, de délben már nem nyúlt az ételhez. Estefelé egy tányér erő levest s egy kis darab csirkebust fogyasztott. Gyengeségi érzése ekkor annyira fokozódott, hogy hat óraker arra kérte környezetét, hogy fektessék ágyba. Öntudata ekkor már kezdett zavarossá válni. Kerzl dr. és Ortner tanár állandóan a betegágy mellett voltak s az orvosok, bár az állapotot igen súlyosnak látták, azt a nézetet nyilvánították, hogy a gyógyulást ugyan nem tudják már előidézni, de a betegség lefolyása két-három napra tehető.

A király az ágyban nyugodtan viselkedett, semmiféle hörgés, nehéz lélegzés, sem pedig fájdalomról tanuskodó panaszhang nem volt hallható. Leánya Mária Valéria főhercegnő és férje Ferenc Salvátor főherceg, valamint gyermekei Windischgrätz hercegnő a király unokája, Mária Anunciata, Izabella, Blanka főhercegnők, Lichtenstein Erzsébet hercegnő, Károly István, Lipót Salvátor főhercegek, az uralkodóház és az udvartartás tagjai mély fájdalommal és benső áhítattal álltak körül a haldokló uralkodó ágyát. Amália főhercegnő és Waldburg grófnő az uralkodó lábánál térdeltek. A király esendesen, minden halál küzdelem nélkül hunyt el. Este kilenc óraker mind a két orvos megállapította, hogy az a szív, mely annyi vihart érzett, melyben annyi szeretetre és annyi szenvedésre volt hely, megszűnt dobogni. A halottas szobában csendes zokogás hallatszott és az uralkodó halálának tanúi áhítatos imát mondtak. A király holtteste a mai borus reggelig ott maradt a halottas szobában.

— Arad károsodása a zsír és a tengori hal miatt című cikkünkre a városi közéletbizottság néhány tagjától a következő nyilatkozatot kaptuk: „Alulírottak, mint a városi közéletbizottság bizottság tagjai, a bizottsági elnök felkérésére a mai napon a közbiztonság megjelénvén, helyszíni szemle után megállapítottuk, hogy a város tulajdonát képező s Simandán György hentesnek eladott sertésekből származó, úgynevezett fehéráru szalonna, hús kifogástalan módon kezeltetik és hogy az teljesen friss és romlatlan állapotban találtatott. Ugyanezt állapítottuk meg a kiolvasztott zsírra nézve is, mely megizelés után kifogástalannak találtatott. Megállapította továbbá, hogy a szalonna a léghűtőben szabályszerűen fel van akasztva, a hús pedig kosarakban szétrakva, fagyos állapotba, szintén kifogástalan módon kezeltetik. Végül megállapítja a bizottság, hogy a Hamburgból származott hal teljesen ép állapotban feldolgozásra vár. A hal és fehéráru tekintetében tehát mindezeideig a várost károsodás nem érte. Aradon, 1916. november hó 22-én, Barkó, vágóhídi igazgató, Maresch Gyula, Erdős Pál. — A nyilatkozatra vonatkozólag a következőket jegyezzük meg: 1. Az urak óiyasmit akarnak cáfolni, amit mi nem állítunk, viszont, amit irtunk, azt nem

cáfolhatják meg. Mi azt irtuk, hogy a zsír szalonna a hatósági üzletekben kapott szagot s most ezt reparálendő, a vágóhídon preparálják és élvezhető állapotba akarják hozni. A vágóhídon nem is éri baj a szalonnát; de hiszen épen az a malőr, hogy mindjárt nem a vágóhídra bízták ennek az élelmiciknek feldolgozását, hanem a hatósági üzletekben kísérleteztek vele. 2. Hogy a tengeri hal is a vágóhídon van? Hiszen mi is ezt irtuk. Épen az a kellemetlen, hogy ott van és nem a fogyasztók konyháján.

— Köndoleálnak-e az ellenséges uralkodók? A mélységes gyászban, mely végig borul a kettős monarchián, kérdőjel gyanánt adódik a gondolat: vajjon miképen fognak viselkedni a gyász első óráiban a velünk harcban álló nemzetek uralkodói; mikor letört a királyok disze, sirba szállt a fejedelmek legnagyobbika? Az optimisták a nagy katasztrófát alkalmasnak találják egy olyan váratlan ünnepélyes momentumra, mint amely háboruszkodó családnál szokott bekövetkezni, amikor egy közös halott ravatalánál megtalálják a családtagok a nehezen keresett békét. Az optimistáknak azonban most aligha lesz igazuk. Ellenséges államokból nem igen fog részvényt nyilatkozat érkezni Bécsbe. Es ez érthető is. Ferenc

József alakja volt ugyan olyan tisztelt és nagy, hogy halála még az ellenségben is részvétet keltsen, e részvét kifejezése azonban szinte leküzdhetlen akadályokba ütközik. A háboru mindenek előtt alkalmatlan arra, hogy érzelmi momentumok fölébe kerüljenek az ágyuk zajának. Minden részvényt nyilatkozat a rokonszeny egy akkordját hozná magával, amitől pedig tartózkodni akarnak Szentpétervárott csak úgy, mint Rómában, vagy Londonban. De vannak gyakorlati akadályai is a köndoleálnak. A részvényt nyilatkozatokat idegen uralkodók követeik útján szokták kifejezésre juttatni. Az ellenségeskedő államok és udvarok között pedig megszakadt minden diplomáciai összeköttetés. Nem kell tehát valami nagy jóstehetség annak megjövendöléséhez, hogy ellenséges ország fejtől részvényt nyilatkozat nem fog érkezni Ferenc József ravatalához.

— A nikkol 20 filléresok értéküket veszítik. Az aradi m. kir. pénzügyigazgatóság közli, hogy a nikkol 20 filléresok tolyó évi december 31-ével a magánforgalomban elvesztik fizetőképességüket, a közönségnek érdekében áll tehát, hogy ezeket az érmekeket az állami pénztárakhoz fizetéseknel szolgáltatassa be, illetve ezeknel, vagy az Osztrák-Magyar Bank intézeteinél vas 20 filléresok ellenében váltsa be.

— Mindenki a saját értékében tekintse meg az Aerowash kenyomásu mosógép gyakorlati bemutatását csütörtök délután pont 4 óraker Magyar Ferenc gazdasági gép- és műszaki üzletében Arad, Zrínyi-utca 6. Főelarusítás Budapest, Erzsébet-körút 35. Aerowash vállalat. A gép ára 24 kor. 281

— Mindenki keresse fel Fischer Simon Nagyáruházát a Szabadság-téren. Trikók, harisnyák, férfi ingek, kalapok nagy választékban, gyermek-kocsik gyári raktáron. 5628

Érdekessegek a Habsburgokról.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától —

(Királyok jelszava) A történelmi hárességű családok jelszavai mindig érdekesek, bennünket azonban különösen érdekelhetnek a Habsburg-ház uralkodóinak jelmondatai, mert ugyyszólván mind-egyik lelkivilágára ráismerhetünk belőlük. Kormányzati törekvéseik s az idők változó szelleme, szinte félroismerhetetlenül ott él ezekben a rövid mondatokban.

Mikor I. Ferenc József a krensiéri országgyűlést föloszlatta, 1849-iki oimützi manifestumát e szavakkal végezte: Nehéz a földadat, de sikerülni fog egyesült erővel. S a Viribus unitis jelige túlélt a küzdelemes, szomorú idöket s mikor kiderült a politikai látóhatár, a koronázás után az alkotmányos magyar kormányának is jelmondata lett. Királyunk elődje, a jólelkü, de gyöngy V. Ferdinánd Ovidiuszból vette jelszavát: *Rekta tueri*, ami azt jelenti magyarul, hogy *védő az igazat*. Szegény jó Ferdinánd meg is tette volna s nem rajta mult, hogy nem sikerült neki. Nöböz illő szép jelszava volt Mária Teréziának: *Justitia et clementia (igazsággal és kegyességgel)*, míg erőszakos utóda, II. József császár a *virtute et exemplo* jelszó után indult s csakugyan nem hiányzott belöle sem az erény, sem a példaadáshoz szükséges vasakarát. Az emberséges II. Lipótnak sokatmondó jelszó volt a címerére írva: *Opes regum corda subditorum (a királyok kincse az alattvalók szíve)*.

Napoleon apósa, a józü Ferenc király, igazi bécsi flegnával, lakonikus rövidséggel fejezi ki élete egész gondolatát, mikor a lege et fide. (törvénnyel és hűséggel) jelszót választotta; bécsi népe nem is panaszkodhatott ellene sohasem. Szeretett igazságot tenni s meg tudta becsülni osztrák alattvalóinak a hűségét. Töle ered a Burg főkapuján ma is látható igazi bölcseségű fölirat, mely azt mondja, hogy *justitia est regnum fundamentum (az igazság az országok föndállásának alapja)*.

FOG- tómesek, aranyból, platina, arany és ezüst, amalgamból, és a fog színével azonos porcellánból.

FOG- koronák, hidak, egész fogsorok szájpaddás nélkül aranyból, platínából vagy porcellánból.

FOG- kövek eltávolítása, fogak fehérítése és hibás fogsorok átalakítása, valamint javítása.

FOGHUZAS. Tizenhét éves fogtechnikai gyakorlatom, amely idő alatt Berlin, Lipcse, Brüsszel és Londonban, nemkülönben Amerikában a legismertebb fogspeciálistáknál mint asszisztens működtem, továbbá tekintve azt, hogy műtermem a mai kor legképzettebb műszereivel van felszerelve, elegendő garanciát nyújt, hogy még a legképzettebb esetekben is a legteljesebb mértékben megfelelhessenek.

Telefon 757. szám.

JACOBI GYULA vizsg. fogtechnikus Szabadság-tér 4. Bejárati Eötvös-utca 17.

Kevés lélek van I. Lipót jelmondatában: *Consilio et industria (megfontolva és szorgalommal)*; ugyancsak tőle ered a gögös cedite, *pello duos (felre az utból, kettőt kergetek)*, a mi vonatkozás akar lenni a fölkelő napra, mely a holdat és a hajnalesillagot homályosítja el.

Az első Habsburg-házbeli magyar királytól, I. Ferdinándtól származik a nevezetes, de kétes értékű fiat justitia, percat mundus (*legyen igazság, vesszen a világ*) jelmondat s ugyancsak ő használta ezt a latin citátumot is: *accidit in puncto, quod vix speratur in anno (Egy pillanat alatt elérjük néha azt, amit egy év multán is alig reméltünk.)* Fianak, Miksának három szép jel-szava is volt: *Dominus providebit (az Istennek mindenre lesz gondja)*, *Justitiam vindica (követeld az igazságot)* és *Da pacem patriae (szerezd békét a hazának)*.

(A Habsburg-ajak). A Habsburgok jellegzetes ajkáról már igen sokan és sokfelét irtak. Némelyek szerint a Habsburg-család jellegzetes vastag alsó ajkát *Maultasch* Margittól, Tirol utolsó uránójától örökölte. De ez tévedés, mert a Habsburgok nem tőle származnak. Mások „Jagello-ajak”-ról is beszéltek és azt hitték, hogy a Habsburgok Jagello Annától, I. Ferdinánd nejétől, örökölték a Jagello-ajkát. De Jagello Annától sem örökölhették a Habsburgok az őket annyira jellemző előre álló alsó ajkát, mert ezt már I. Ferdinánd bátyjánál, V. Károly császárnál is megtaláljuk. Valószínűbb *Lorenz Ottokár* történésznek a nézete, aki szerint a „Habsburg-féle alsó ajak” massoviai Cimburgisre, a stájerországi vaskezü Ernő nevére vezethető vissza, aki III. Frigyes császárnak volt az anyja. Zichy Tivadar gróf egykori areképek nyomán valószínűnek tartja, hogy a „Habsburg-ajak” eredete V. Károly császár két portugál özanyjára vezethető vissza, tudniillik portugáliai Eleonorára, III. Frigyes nevére és portugáliai Izabellára, II. János castíliai király nevére. De ezek az írók és történetbuvárok mind figyelmen kívül hagyták az egykori francia történetírónak Brantómenak munkáját. Brantóme ugyanis el-

beszéli emlékirataiban, hogy egy alkalommal franciaországi Eleonora királyné, I. Ferenc király neje és V. Károly császár nővére, Dijomba utazott, ahol felkereste burgundiai öseinek sírjait és megnézte a koporsókban elzárt halottak arcát. Egyszerre csodálkozva kiáltott fel;

— Eddig azt hittem, hogy az osztrákoktól örököltük előre álló ajkunkat s ime, most látom, hogy *Burgundi Mária*tól és a többi burgundi hercegektől, a mi öseinktől örököltük!

Ezt a véleményt újabban megerősíti egy egykoru képgyűjtemény, amely a brüggei kiállításon volt látható. Ebből megállapítható, hogy Szép Fülöp burgundi Mária fia, V. Károlynak és I. Ferdinándnak atyja, — tehát a Habsburg-ház spanyol és osztrák ágának ősatya — volt az, akitől a Habsburgok vastag ajkukat kaptak. Minden valószínűség mellett szól, hogy a Habsburg-ház tagjai az őket annyira jellemző vastag alsó ajkukat valamelyik burgundi őstől örökölték.

IRODALOM ES MŰVESZET.

* A Kölcsey-egyesület november hó 26-án, vasárnap délután 5 órakor tartja a mostani évadban első előadását. Előadó Marczali Henrik dr., a budapesti tud. egyetem hírneves történettudósa; előadásának címe: „A világgazdaság és a világgazdaság fejlődése.” A november hó 12-én elmaradt előadásra kiadott jegyek erre az előadásra érvényesek.

* Az Apolló-színház az országos gyász miatt a további intézkedésig nem tart előadást. Az igazgatóság.

NEMZETI SZÍNHÁZ

Aradon, 1916. november 23-án csütörtökön:

Országos gyász miatt a színház zárva van.

A szerkesztést felel:

Rudnyánszky Endre távollétében:

Stauber József.

NYILTTÉR.

(Az ezen rovat alatt közöltékért nem vállalunk felelősséget.)

Mint a Magyar Olaj és Zsiripari Központ albizománya

tökmag és napraforgómag

összevásárlását megkezdem úgy Aradon, mint vidéken, igazolt megbizottaim által.

5964

Werner Károly.



SISSSEN

az őszi időny beálltával

FEDAK-CIPŐKRÉM

szükségletét idejekorán beszerezni. Dacára a mai nehéz viszonyoknak, sikerült az előállításához szükséges nyersanyagokat nagy áldozatok árán csekély mennyiségben beszerezni, úgy, hogy az ebből gyártott

FEDAK-CIPŐKRÉM a háború előtti minőségűek felel meg.

Kérjen mindenütt

Óriás FEDAK-CIPŐKRÉMET

Egy doboz ára 50 fillér.

Láb- és kézizzadás

biztosan és leggyorsabban elmúlik, a „Peppo” folyadék és „Peppo” hintőpor segítségével.

Szárit! . . . Szagtalanít!!

Peppo folyadék ára használati utasítással 1 kor. 20 fill.
Peppo hintőpor „ „ „ 1 kor. — fill.

Legfájdalmasabb tyukszemétől

is három nap alatt mindenki megszabadul a Hajós-féle ANAGALLIN használatával. Kezelése igen egyszerű, nem piszkít, nem ragadós. A beszerzésnél vigyázni kell az ANAGALLIN szóra. Ára használati utasítással 1 korona.

Gyöngyfehér fogakat nyerünk a

Doré fogpaszta

használatával. Nem habzik! A szájüreget deszinficálja, utóíze igen kellemes. Ára egy porcellán-szelencének 80 fillér.

Fenti szerek kizárólagos készítője és egyedüli nagy raktára:

HAJÓS ÁRPÁD

gyógyszertára Arad, Andrassy-tér 22. sz. (Megyeházzal szemben.)

A szépségápolás titka a felhasznált széplőszerek helyes megválasztásában rejlik!

Rozsnyay kitűnő Serail arc-szépítő különlegességei

mind kipróbált jó hatású készítmények, amelyet bárki bizalommal használhat.

Rozsnyay Serail arc-enőcse. Kis tégely 1.50 kor. Nagy tégely 2.50 k.

Rozsnyay Serail krémje nappali használatra. Egy tégely ára 2 korona 50 fillér.

Rozsnyay Serail szappan. Egy darab 3 kor. 50 fill.

Rozsnyay Szerén Arcpora. Lehelet finomságu. Crém, fehér, róza és testszelencékben. Egy dob. ára 2 korona.

Kiváló finom illatszerek. Gyöngyvirág, Ibolya, Lóli du bal, orgona, pírca és zsa, Serail. Uvegje 1 kor. 50 fillér.

Kapható a készítőnél:

1848

Rozsnyay Mátyás gyógy-szertárában Arad, Szabadság-tér.

(Bene's Testvérek vegyi gyár, Győr. Alapítva 1900. Évi termelés 15 millió doboz)

PYRRAM

CIPŐ-KRÉM

6991

Földbirtokosoknak

15—65 évre törlesztéses jelzálog, állami, megyei, városi s nyugdíjalappal bíró magánintézetek tisztviselői, nemkülönben századostól felfelé katonatisztek részére

10—30 éves törlesztéses

kölcsönöket folyósítat

a „Budapesti Kölcsönkövetítő és Parcellázó Részvénytársaság”

Budapest, VIII., Kenyérmező-utca 6. szám.
Bővebb felvilágosítást ad Bonyháy József úr megbízottunk
ARAD, Kapa-utca 47. szám, csak délután 3—4 óra közt.

20961—1916. k. h.

Hirdetmény.

A korpák és a takarmányozási célokra szolgáló egyéb ipari termékek és hulladékok forgalomba hozata tárgyában kelt 2780—1916. M. E. számú kormányrendeletet, a következőkben teszem közzé:

Korpát, kölestakarmánylisztet, köleshéjat, olajpogácsát, cukorszörpöt, (melasse-t) szárított répaszeletet, valamint szárított moslék és törkölyléket sem magukban, sem állati táplálkozásra alkalmas más anyagokkal keverve, vagy takarmányozásra alkalmas módon feldolgozva másként, mint a ministerium 2966—1915. M. E. számú rendelete alapján (l. a Budapesti Közlönynek 1915. évi augusztus hó 10. napján megjelent 184. számában) alakított korpaközpont közvetítésével forgalomba hozni nem szabad.

A malomvállalat annak, aki a 2117—1916. M. E. sz. rendelet (l. a Budapesti Közlönynek 1916. évi július hó 1. napján megjelent 148. számában) 7. §-ában megszabott örösi tanusítvány alapján kizárólag saját házi és gazdasági szükségletére öröletet, az ezen öröletből származó korpát kiszolgáltatni, ha pedig azt az öröletét átvenni nem kívánja, a Korpaközpont útján forgalomba hozni köteles.

Az ezen §. alapján átvett korpát az átvevő csak saját állatainak takarmányozására használhatja fel, s ha bármi okból ily célra fel nem használhatná, azt szintén csak a Korpaközpont közvetítésével adhatja el.

Az 1. §-ban felsorolt ipari termékekért és hulladékokért követelhető legmagasabb ár rendszer minőség mellett mm-ként (100 kg.) tisztasútra a következőkben állapítatik meg:

Az ipari termékek vagy hulladékok métermésszámokénti legmagasabb árak: Korpák K 20. Köles takarmányliszt K 36. Köles héj K 16. Répaszelet K 30. Vadrepcepogácsa K 30. Napraforgómag pogácsa K 40. Gomborkamag pogácsa K 40. Tökmag-pogácsa K 45. Lenmag-pogácsa K 40. Kendermag-pogácsa K 20. Keményítőgyári szárított tengelei-moslék K 32. Keményítőgyári szárított burgonya-moslék K 19. Szárított törköly K 26.

Ezeket a legmagasabb árakat, melyek magukba foglalják a rakodási- és szállítási költségeket és a berakásnak költségeit is, csak nélküli, készpénzfizetés mellett történt berakás esetére kell érteni s ezek az árak egyaránt vonatkoznak úgy belföldi mint külföldi származású nyers anyagok feldolgozásánál előálló termékekre és hulladékokra.

A jelen rendelet életbelépésével hatályukat veszítik a ministeriumnak a korpák forgalomba bocsátásának szabályozásáról 2966—1915. M. E. szám alatt és a takarmányozási célokra szolgáló ipari termékekért és hulladékokért követelhető legmagasabb ár megállapításáról és ezen árak előállításának, azaz forgalombahozásának és szállításának szabályozásáról 4135—1915. M. B. szám alatt kiadott rendeletei, (l. az utóbbit a Budapesti Közlönynek 1915. évi november hó 18. napján megjelent 267. számában, kivéve a 2960—1915. M. E. számú rendeletnek 8. és 7. §-ában, valamint a 4133—1915. M. E. számú rendeletnek 1. §-ában foglalt, a Korpaközpont megalakítására vonatkozó rendelkezéseket, amelyekkel azzal egészítettek ki, hogy amennyiben a Korpaközpontba az említett §-okban megállapított létszámon felül több tagnak kiküldése válnék szükségesse, ez iránt a földmívelésügyi miniszter a kereskedelemügyi miniszterrel egyetértőleg intézkedik.

Green, főkapitány.

8617—916.

Hirdetmény

a házbérjövdelem bevallása tárgyában.

A házbéradó az 1917. évre való érvénnyel kivetendő lévén, az ezen kivetés alapjául szolgáló házbérvallomási ívek benyújtására a m. kir. pénzügyminiszterium 1916. évi 107800. sz. alatt kiadott rendeletével az 1916. évi november hónap 2-től 30-ig terjedő időt tűzte ki.

A házbérjövdelem bevallására kötelezve van:

a) a tényleges birtokos, illetőleg vagyonszösség esetén az összes tényleges birtokosok;

b) a házközösségnél annak feje;

c) nem önjogu, valamint jogi személyeknél a törvényes képviselő.

Felhívtnak tehát a vallomáadásra kötelezettek, hogy a házbérvallomási ívet pontosan és a valóságnak megfelelő hűséggel töltsék ki s azt a városi adóhivatalnál november hó 2-ikától kezdve legkésőbb november hó 30-ig nyújtsák be.

A bevallás tárgya: a házak évi nyers bérjövdelme. Nyers jövdelemnek tekintendő együttvéve mindaz, amit a bérlő a béreltárgy használata fejében a bevallás időpontjában ellenértékül fizet.

Aki vallomását a kitűzött határidőben be nem adja, abban az esetben szigorúan büntetettik.

Tájékoztatásul szolgáljon végül, hogy a vallomáadásra kötelezettek a bevallás kötelezettsége alól nem mentül fel az a körülmény, hogy a vallomási ív részére hivatalból kézbesítve nem lett. Ha a vallomáadásra kötelezett a vallomási ívet kiállítani nem tudná, vagy hadbavonulása folytán ezt nem tehetné, a községi vagy városi közegek (jegyzők, városi adóhivatalok) kötelesek a vallomási ív kiállításánál hivatalból díjtalanul segédkezni, illetőleg a tollba mondott vallomás alapján a vallomási ívet a fél nevében kitölteni s ennek megtörténtét hivatalból igazolni. Ugyanezt az eljárást kell követni abban az esetben, ha a bérlők a vallomási ívet szabályszerűen kiállítják, de a hadbavonult vallomáadásra kötelezett fél azt alá nem írhatja. A segédkezésnek megtagadása — a közadók kezeléséről szóló 1909. évi XL. t.-c. 102. §-a (1913: 50.000. sz. hív. összeállítás 197. §. d) pontja) értelmében — minden egyes esetben 5—50 K-ig terjedhető bírsággal büntethető.

Kelt Arad, 1916. évi október hó 19-én.

Arad sz. kir. város adóhivatala.

Intelligens leány,

aki a gyógyszerészettel foglalkozni akar, a román nyelvet is érti, helyben szüleinél lakhatik, **tanuló leánynak felvétetik.** Előnyben részesül az, aki németül is tud. **Hajós Árpád, gyógyszer-tárában Arad, Andrásy-tér 22. szám.**

Legfájdalmasabb tyukszemétől

is 3 nap alatt mindenki megszabadul a Hajós-féle ANAGALLIN használata által. — Kezelése igen egyszerű, nem piszkít, nem ragadós. A beszerzésnél vigyázzni kell az ANAGALLIN szóra. **Ara használati utasításával együtt 1 korona.**

Poloskák

kilirtására a legsikeresebben és teljesen csak a „Phenol-sav”-val eszközölhető. A butorokat nem rontja, még a petét is kilirtja. **Ara 1 üvegnek 1 korona.**

Legjobb fekete hajfestő

a „Melogen”. Egy pár perc alatt bármely haját, vagy bajuszt a legszebb fényű fekete színre lehet festeni anélkül, hogy a színt le lehetne mosni. **Ara 2 korona 40 fillér.**

A fenti szerek kaphatók a készítőnél **Hajós Árpád** gyógyszer-tárában

ARAD, Andrásy-tér 22. sz.

Alapított 1886. évben az Aradmegyei Közkórház számára.

227

Apró hirdetések.

Tudnivaló az apróhirdetésekről:

Az apróhirdetések díját az alábbiak szerint számítjuk.

Minden szó hirdetési ára 8 fillér. Vastagabb betűkkel 16 fillér.

A vastagabb betűkkel kívánt szavakat aláhúzással kell jelezni.

A legkisebb hirdetés ára 1 korona.

Az apróhirdetéseket előre kell fizetni. Hirdetéseket délután 1/2 óráig veszik fel.

A kiadóhivatal fenntartja magának a jogot, hogy az olyan apróhirdetés szövegét, amelyik tartalmánál fogva eredeti alakjában nem közölhető, megváltoztassa.

Levelezés.

Két szorgalmas leány szórakozás céljából levelezni két jellemes középkori fiatal emberrel, kiknek szellemességük az övékét jóval túlhaladják. Teljes című levelek „Szőke és Barna” jellegre a kiadóhivatalba kéretnek. 6016

Melyik asszid,

házas úri leány köme feltétlen tisztességes ismeretséget komoly fiatal emberrel. Leveleket „Arva sziv” jellegre a kiadóhivatalba kér. 6017

Alkalmazást nyer.

Szakácsné,

50—35 év közötti, ki éves jó bizonyítványokkal rendelkezik, úri háznál december 1-re alkalmazást nyer. Cím a kiadóhivatalban. 2000

Egy ügyes fiú

kifutónak nyomdánkban felvétetik.

Nyomdász-tanulóknak

felvétetik két fiú, kik a 14. évet betöltötték és legalább 8 osztályt végeztek. Bővebbet a kiadóhivatalban.

Lakást keres.

Keresek

butorozott szobát, fűdőszobával, december 1-ére, a főút közelében. Ajánlatokat „Tisztelet” jellegre a kiadóhivatalba kérek. 6014

Ingatlan.

Flórián-utca 35. sz. ház

eladó. Bővebbet ugyanott a házmesternél. 5594

Gyógyászat.

Heinrich.

A legártalmatlanabb arcszépítő és finomító. Izzadó, fényes, zsiros, atkás (mitesszeres) arcot naponta ahányszor szálszeges, gyaptra öntött folyadékkal megtöröljük. Az arc rögtön csodás szép lesz, mintha valami mesés lehelet finomsága harmattal volna bevonva. Az atkák pár nap alatt elmúlnak. Ára 1 korona. Dr. Földes és Hehs piperesszappán és vegyszertári gyára Aradon. Tűz mellett ne használjuk. 12

Vétel és eladás.

Gyönyörű nehésselyem

teljes díszmagyar öltözet és kard eladó. Cím a kiadóhivatalban. 6015

Egy nagy mángorló

eladó Orczy-utca 25. szám alatt. 5994

Házasság.

jó karban levő nagyobb kézi kocsi, megvételre keresetetik. Ingusz I. és Fia. 5980

Karácsonyi

zenealbumra — 50 legújabb zeneművel, — előjegyzést elfogad 90 korona helyett 4, 6 és 8 koronáért Knteser I. „Minerva” könyvkereskedése Arad, Dobo-utca 1. Telefon 791. 1066

Új butorhitel!

Butorok a legjobb kivitelben kaphatók, hitelképes egyéneknek kölcsön, és részletfizetésre szállítottok Garai Károly bef. cég tutoriálatában Aradon, Asztalos Sándor-utca 5. sz. 913

Egy alig használt egyenáramú

2 1/2 lóerős motor eladó. Bővebbet az Aradi Közlöny kiadóhivatalában.

H. rendű dorong tűzifa

kapható waggonszámra Berkovits Samu-nál, Birtin. 5986

Vessék

a legmagasabb árban uraktól levetett férfi ruhát, mindenféle egyenruhát valamint használt butort. Vidékre is megyek. Bleier Ignácz, Boczkó-utca 1. 229

Tábori dobozok,

leveles-lapok, levelek és papíráruk nagyban és kicsinyben jutányos áron kaphatók Pichler Sándor papírkereskedésében és könyvnyomdájában Arad, Szabadság tér 1. Telefon 308. 601

Különféle.

Elvesztett

a kedd délutáni temetésen egy gallér-alaku asztrakan boá. A becsületes megtalálót Arad, Deák Ferenc-utca 20. a szám alatt illő jutalomban részesíti a karváltott tanítónéni. 6012

Szegény ember,

ki 8 gyermek atyja, 1/5 órákor este a vasutól lövönatig vezető úton elvesztette pénztárcáját, mely egész vagyonát képezi. Kéri a becsületos megtalálót, juttassa azt vissza Füst Ignácnak, Bercsényi Miklósa-utca 36. 7000

Dr. Schajkowszky

lábizzadás elleni szere, biztos, kipróbált ártalmatlan szer, rögtön hat, ára 1 korona. Kapható Földes és Hehs gyógyszerárában.

Apróhirdetések

az „Aradi Közlöny” részére felvételnek a Messenger-boy irodában, Deák Ferenc- u. 8. Ugyanitt kapható az „Aradi Közlöny.”

135 koronáért egy finom téli öltönyt.

180 koronáért egy finom téli kabátot mérték után készít

Hauptfogel Ferenc

férfi szabó mester

Kazinczy-utca 5. szám. 5987

Rum—likőr

essentiák és kompozitók

„RUMAROM”

50 filléres üvegekben, 2 liter finom Tea-rum készítéséhez, kereskedőknek 40% rabat áruban.

Szemző Armin

áruügynökségénél, Arad. 501

Interurbán telefon 592. szám

Arad sz. kir. város adóhivatalától. 1654—1916.

Adóbefizetés iránti hirdetés.

Alulírott városi adóhivatal eszenél felszólítja mindazokat az adózókat, akik a városi adófényben előírt és az 1909. évi XI. t. cikk 26. §-a értelmében esedékes adótartozásukat e hó 15-ig be nem fizették, hogy azt járulékaival együtt a jelen hirdetés közönlő tételétől számított 8 napon belül vagyis e hó 24-ig az alulírt városi adópénztárba annál is inkább fizessék be, mert ellenkező esetben ellenük a zálogolási eljárás azonnal meg fog indítani. Arad, 1916. évi november 15.

A városi adóhivatal.

Aranyat és Ezüstöt

legmagasabb áron vesz, vagy becsereél; ugyszintén régtárgyakat vesz és elad

Losonczi Lajos

órák és ékszerész üzlete

ARAD, Szabadság-tér.

Telefon 944.

Ócska, használt

ólomcsöveket

és egyéb

ólomtárgyakat

megvételre keresünk.

Aradi nyomda részvénytársaság.

9804—1916. p. m.

Hirdetmény.

Arad sz. kir. város törvényhatóságánál megüresedett belvárosi római katolikus kántori állásra évi 800 korona illetmény és egy évi szolgálat után családi pótlék élvezete mellett pályázatot hirdetek és felhívom mindazokat, akik

24816—1916.

Hirdetmény.

A nagymélt. m. kir. Ministeriumnak az italokhoz kiszolgáltatható cukor mennyiségének és a kiszolgáltatás módjának szabályozása tárgyában kelt 8165—1916. M. E. sz. rendeletét a következőkben tesszük közzé:

1. §. Eteleknek, illetőleg italoknak kiszolgáltatására szolgáló üzletekben és üzemekben (fogadók, vendéglők, kávéházak, kávéházak, cukrászok, szeszes italok kimérésére szolgáló helyiségek, egyetemi jellegű és más étkezőhelyek) cukrot italok mellé csak a jelen rendelet 2. és 3. §-ában meghatározott módon és mennyiségben szabad kiszolgáltatni.

2. §. Az 1. §-ban megjelölt üzletekben és üzemekben cukrot az ott kiszolgáltatható italokhoz csak az itallal együtt és az alább megjelölt adagolásban szabad kiszolgáltatni:

a) Egész adag italhoz kocka-kristály, vagy porcukrot 18 gramm súlyban, illetőleg kockacukorból 3 darab nagykockát, vagy 4 darab kiskockát. b) Egy csésze vagy egy pohár italhoz kocka- vagy kristály vagy porcukrot 18 gramm súlyban, illetőleg kockacukorból 2 darab nagykockát, vagy 3 darab kiskockát. c) Kis csészékben vagy kis pohárban kiszolgáltatható italhoz kocka-, kristály- vagy porcukrot 9 gramm súlyban, illetőleg kockacukorból 1 darab nagy kockát vagy 2 darab kis kockát.

A kis kockacukor súlya jelen §. alkalmazásában nem lehet több egyenként 4.4 grammnál, a nagykockákban kiszolgáltatható cukor összsúlya pedig nem lehet több az a) b), illetőleg c) pontban megjelölt összsúlymennyiségnél.

3. §. Az 1. §-ban megjelölt üzletekben és üzemekben tilos cukortartókat az asztalokon elhelyezni, továbbá cukrot a fogyasztók között oly célból körülhordani, abból az egyes személyek tetszésük szerint fogyasztanak.

Ez a rendelkezés ételek édesítésére szolgáló, s hintőkben tartott porcukor kiszolgáltatását nem érinti.

4. §. A jelen rendelet szövegét az 1. §-ban megjelölt üzletek és üzemek helyiségeiben 1 példányban szembetűnő helyen ki kell függeszteni és azt állandóan olyan állapotban kell tartani, hogy világosan olvasható legyen.

5. §. Aki a jelen rendelet rendelkezését megszegi, vagy megszegésüknél bármily módon közreműködik, az, amennyiben cselekménye súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el, és két hónapig terjedhető elzárással és hatszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Green, főkapitány.